

ChristenUnie

GROENLINKS

VERBINDEND VERDER

Collegeprogramma 2018-2022

Inhoud

Inleiding	3
1. Leeswijzer	5
2. Werken	6
2.1 economie sterk water gerelateerd	6
2.2 Innovatieve landbouw en aquacultuur.....	8
2.3 florerende kleinschalige bedrijvigheid	9
2.4 arbeidsmarkt in balans	11
2.5 vakantie-eiland toonaangevend in water	13
3. Wonen	15
3.1 Goed en realistisch voorzieningenniveau	15
3.2 Wonen naar wens.....	17
3.3 Leefbare kernen met betrokken inwoners	19
3.4 Goed en betaalbaar aanbod zorg en welzijn	21
4. Verblijven	24
4.1 Schouwen-Duiveland vakantie-eiland	24
4.2 Krachtige toeristische hoofdstructuur.....	25
4.3 Toerisme is sterk divers en profiteert van water	26
4.4 Evenementen en activiteiten aan het water	27
5. Bestuur en organisatie	28
Wat willen we bereiken?	28
Wat gaan we daarvoor doen?	28
6. Financiële paragraaf	30
7. Portefeuilleverdeling	32
Portefeuille Leefomgeving	32
Portefeuille Economische zaken, maatschappelijke voorzieningen en sport.....	32
Portefeuille Sociaal Domein, onderwijs en arbeidsmarkt	32
Portefeuille Energietransitie, welzijn en volksgezondheid	32

Inleiding

In de afgelopen jaren zijn veel doelen vanuit de Strategische Visie Tij van de Toekomst een stuk dichterbij gebracht met concrete resultaten. De visie geeft op hoofdlijnen aan waar we als gemeente in 2040 willen staan. Een leidraad en geen stuk dat in beton is gegoten. De wereld rondom ons heen verandert en deze veranderingen voltrekken zich steeds sneller. Dit betekent dat we onze koers en visie periodiek moeten herijken om aan te blijven sluiten op de veranderingen om ons heen.

Met dit collegeprogramma sluiten we aan bij de opzet van Tij van de Toekomst door de indeling in de thema's Werken, Wonen en Verblijven te volgen. Als verbinding met het gemeentebestuur en de gemeentelijke organisatie is hier een vierde thema, namelijk Bestuur en organisatie aan toegevoegd. Inmiddels werken we met een meerjarige programmabegroting die deze indeling ook helemaal volgt. Met het vertalen van het collegeprogramma in de programmabegroting maken we de uitvoering transparant en overzichtelijk. Van belang voor de gemeenteraad, onze inwoners en ondernemers en betrokken maatschappelijke organisaties.

We mogen als gemeente en lokale samenleving trots zijn op de energie en concrete activiteiten die inwoners, ondernemers en (vrijwillige) maatschappelijke organisaties ondernemen om onze gemeente sociaal en economisch vitaal te houden. De verantwoordelijkheidszin, betrokkenheid en solidariteit is enorm hoog. Dat betekent voor de gemeenteraad als democratisch gekozen hoogste en kader stellende orgaan van de gemeente aansluiten op hetgeen in de samenleving plaatsvindt. Besturen betekent daarom steeds meer: samenwerken met anderen. Het is dan ook van groot belang met inwoners, stads- en dorpsraden, ondernemers, (maatschappelijke) organisaties en gasten in gesprek te blijven en initiatieven en eigen genomen verantwoordelijkheid te ondersteunen. Het betekent ook om op basis van gelijkwaardigheid samen te werken met andere overheden nu de gemeente steeds meer het eerste aanspreekpunt voor onze burgers en ondernemers wordt.

Vanwege de dynamiek in de samenleving en de voortdurende veranderingen is het niet wenselijk om een dichtgetimmerd collegeprogramma voor vier jaar vast te stellen. Om met verbinding in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen is het nodig om beleid flexibel vast te stellen om ruimte bij de uitvoering te behouden zodat we snel en adequaat kunnen handelen. Zo hebben we eerder de afspraak gemaakt dat beleid minimaal eens in de vier jaar wordt herzien.

Met trots presenteer ik u het collegeprogramma 2018 - 2022. Een programma dat tot stand is gekomen na intensief en constructief overleg tussen de fracties van LSD, CDA/CU, SGP en GL in een prettige sfeer waarbij eveneens de verbinding is gezocht.

De vele overleggen waren op samenwerking en overeenstemming gericht. Daarbij is steeds respect voor elkaars mening en onderlinge verschillen getoond. Vanuit de verschillende politieke idealen werd steeds de stap gemaakt naar realisme. Voor het ten uitvoer brengen van de wensen die op tafel kwamen.

Daarnaast hebben de fracties nadrukkelijk gekeken naar de wensen, die naar voren kwamen tijdens de verkiezingsdebatten, de informatieronde met alle in de gemeenteraad vertegenwoordigde fracties en de vele brieven, mailtjes en WhatsApps die we in de achterliggende tijd van instellingen binnen én buiten onze gemeente hebben ontvangen. Ook is gekeken naar de verkiezingsprogramma's van de andere partijen. Deze zijn waar mogelijk en gewenst meegenomen.

Met dit collegeprogramma bouwen we in grote lijnen voort op de met Tj van de Toekomst ingezette doelen. De koers, dus de weg er naar toe, is wel veranderd vanwege de veranderde agenda's van Europa, Rijk en provincie. Daarbij wordt ook de manier van samenwerken anders. De gemeente als eerste aanspreekpunt voor de overheid en het uitgangspunt om als overheden op basis van gelijkwaardigheid zo relevant mogelijk bezig te zijn voor de samenleving. De komende periode komt het er dus aan om als gemeentebestuur zo optimaal mogelijk in verbinding te staan met alle relevante en soms onverwachte partijen in onze samenleving. Zo is logischerwijs de titel "Verbindend verder" ontstaan.

Maar "Verbindend verder" is ook van toepassing op de samenwerking in de gemeenteraad, ook met de partijen die niet in het college vertegenwoordigd zijn en de samenwerking tussen de gemeenteraad en het college. De afgelopen raadsperiode heeft al bewezen dat de gemeenteraad die verbinding zoekt in het overbruggen van schijnbare tegenstellingen door het belang van onze gemeente en dan vooral dat van onze inwoners en ondernemers voorop te stellen. Dat geldt ook voor de samenwerking met en de ondersteuning door de gemeentelijke organisatie.

Samenwerking tussen allerlei partijen en de overheid loopt dus als een rode draad door dit programma. Dit brengt ons allen samen verder naar de gewenste toekomst van Schouwen-Duiveland. Met ruimte voor de gemeenteraad om meer dual op te treden, te agenderen en met voorstellen te komen. De raadsleden zijn immers bij uitstek de volksvertegenwoordigers die de verbinding hebben met de lokale samenleving.

Om de omvang van dit collegeprogramma te beperken hebben we bestaand beleid, dat ongewijzigd wordt voortgezet, in de regel niet opgenomen. Waar nodig buigen we "het Tj" en stellen we voor het beleid aan te passen dan wel aan te scherpen.

De komende jaren lijken we te kunnen profiteren van de huidige economische groei. Met een bijdrage in de Interbestuurlijke Programma's van het Rijk kunnen we gebruik maken van extra financiële bijdragen van het Rijk. Aan de andere kant blijven kortingen ook bestaan, zoals de korting op de apparaatskosten van de gemeente. Ook de financiële zorg om het bestaande voorzieningenniveau en het toekomst bestendig maken van de zorgtaken die aan de gemeente zijn overgedragen blijven actueel.

De gevolgen van dit collegeprogramma nemen we mee bij de binnenkort aan te bieden Kadernota begroting 2019 - 2022.

Formeren doe je niet alleen. In deze persoonlijke noot wil ik dan ook in de eerste plaats mijn collega raadsleden danken voor het vertrouwen dat ze in mij gesteld hebben. Daarnaast dank ik mijn collega "onderhandelaars".

We hebben elkaar de ruimte gegund om tot het beste resultaat te komen. De griffier en gemeentesecretaris dank ik in de procesmatige ondersteuning die ze, niet alleen mij, maar iedereen die betrokken is geweest, op elk moment van de dag hebben gegeven. In het bijzonder dank ik onze strategisch adviseur Eric Caspers en in hem de ambtelijke ondersteuning die ons met raad en daad hebben bijgestaan. Ik zeg jullie allen dank!

De basis voor de nieuwe raadsperiode is gelegd. Nu weer aan de slag voor de leefbaarheid van ons mooie eiland!

Mede namens de fracties van LSD, CDA/CU, SGP en GL,
Robbert Lievense
formateur
Zierikzee, 7 mei 2018

Leeswijzer

1

We hebben dit collegeprogramma uitgewerkt langs de lijnen van Tij van de Toekomst en de (hiernaar ingerichte) Programmabegroting. Met deze opzet leggen we gelijk de basis voor het periodiek overzichtelijk en transparant in kaart brengen van de voortgang van de uitvoering van dit programma.

In elke subparagraaf zijn de kopjes “Wat willen we bereiken” en “Wat gaan we daar voor doen” opgenomen. Onder het eerste kopje beschrijven we op hoofdlijnen de belangrijkste zaken die we over vier jaar bereikt willen hebben. Anders gezegd: hoe is Schouwen-Duiveland na vier jaar weer iets dichterbij de doelen uit Tij van de Toekomst gekomen. “Hoe ziet onze gemeente er over vier jaar uit”. Onder het tweede kopje hebben we de activiteiten en projecten opgenomen die we daar voor gaan doen en die het college van burgemeester en wethouders in uitvoering gaan nemen.

Bij het opstellen en behandeling van de programmabegroting werken we deze activiteiten verder uit in planning door de komende vier jaar heen en in geld. We brengen een logische volgorde aan maar ook samenhang en coördinatie omdat een aantal activiteiten en projecten bijdraagt aan meerdere doelen, bijvoorbeeld uit de Energieagenda en het Sociaal Domein. Bij de behandeling van de Programmabegroting 2019-2021 voorziet de gemeenteraad het programma van de benodigde middelen.

2.1 ECONOMIE STERK WATER GERELATEERD

Wat willen we bereiken?

Watergebonden bedrijvigheid is, naast recreatie, een belangrijke pijler onder de Schouwen-Duivelandse economie. Er zijn verschillende samenwerkingsrelaties ontstaan rondom watersport, visserij, watergebonden bedrijvigheid, watergebonden dienstverlening en recreatie die met aantrekkelijke (dag) arrangementen een mooie aanvulling zijn op ons toeristisch en recreatief product voor toeristen en ook voor eigen inwoners om te genieten. Het aanbod is verschoven van bezit naar gebruik.

Onze gemeente is een belangrijke basis van waar goed opgeleide jonge mensen een betrekking vinden of een onderneming kunnen starten in aquacultuur, waterrecreatie of watergebonden dienstverlening. Het Tidal Technology Centre (Grevelingendam) heeft een volle orderportefeuille en ontwikkelt zich tot een vermaard internationaal test- en kenniscentrum voor getijdenenergie en diervriendelijke turbinetechnologie. De plannen voor de doorlaat in de Brouwersdam en de optionele getijdencentrale zijn beide haalbaar en in een vergevorderd stadium. De voorbereiding om met de werken te starten is in volle gang.

We hebben een zoeklocatie bepaald voor een watergebonden bedrijventerrein om in de toenemende vraag naar ruimte voor aquacultuur te voorzien. We hebben een kennisinfrastructuur en bijbehorende voorzieningen om bedrijven in hun ontwikkeling naar kwalitatief hoogwaardig, energieneutraal en maatschappelijk verantwoord ondernemen met kennis en kunde te ondersteunen. Op het eiland zijn verschillende vormen van duurzame energieopwekking en waterbeheer van de grond gekomen en in ontwikkeling.

We hebben in samenwerking met Nationaal Park Oosterschelde arrangementen ontwikkeld om de unieke kwaliteit van dit gebied beter beleefbaar te maken.

Met het vooruitzicht op de verbeterde waterkwaliteit van de Grevelingen en de uitvoering van de Stads- en dorpsvisies worden de (economische) potenties van Brouwershaven, Scharendijke en Bruinisse door inwoners en ondernemers benut.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We stellen met stakeholders een visie op water gerelateerde economie op en maken daarbij een uitvoeringsprogramma dat inspeelt op alle lopende ontwikkelingen in, op en rondom om het water. Hierbij houden we rekening met beschermingsstatus van Grevelingen, Oosterschelde en Voordelta in het kader van Natura 2000.
2. Voor Schouwen-Duiveland is water (zowel binnendijks als buitendijks) van essentieel belang. We participeren actief in het realiseren van de doorlaat en getijdencentrale in de Brouwersdam. We benutten de potentie van de verbeterende waterkwaliteit op het gebied van aquacultuur en recreatie met aandacht voor behoud van de (nieuwe) natuurwaarden.
3. We verwachten in het belang van de landbouw een goede nulmeting en monitoring van de effecten van beperkt getij op de Grevelingen voor mogelijke extra kwel. We zetten in overleg met de partijen die dit aangaat in op een zo effectief mogelijke inzet van aanvullende maatregelen vanwege beperkte eb en vloed en op werk met werk maken (building with nature), bijvoorbeeld in het realiseren van een "zandmotor" voor kustverdediging.
4. We zoeken samen met alle betrokken sectoren en instanties naar meervoudig ruimtegebruik en de mogelijkheden tot het hanteren van een tijdvenster voor de verschillende functies op en in het water. We gaan op zoek naar teelten en overig gebruik van het water die elkaar versterken waarbij het ene

gebruik van meerwaarde is voor het andere gebruik. Bijvoorbeeld door dezelfde oppervlakte zowel op het water als (in meerdere lagen) onder water te gebruiken.

5. We nemen de belangen van de schaal-, schelpdier- en overige visserij mee bij besluiten waar de gemeente een adviesrol heeft of in gehoord wordt, zoals besluiten rondom het opspuiten van zandplaten en vooroeverbescherming.
6. We bepalen een zoeklocatie voor een water gerelateerd bedrijventerrein om een antwoord te hebben op de toenemende vraag naar ruimte voor aquacultuur en daaraan gelieerde bedrijvigheid. We zetten in op de realisatie van voorzieningen om de benodigde kennisinfrastructuur op te bouwen.
7. Watersport gerelateerde bedrijvigheid en dienstverlening rond jachthavens blijven we planologisch mogelijk maken.
8. Het vrije uitzicht op zee vanaf de stranden is voor de huidig vergunde plannen van offshore windenergie gewaarborgd. Bij eventuele nieuwe windenergieplannen op zee voor onze kust zetten we ons in voor het behoud van dit vrije uitzicht. Het provinciale plan voor wind op land voorziet niet meer in windmolens op land in onze gemeente. Mochten eventuele nieuwe plannen worden ontwikkeld dan zijn alleen initiatieven op de dammen en Deltawerken voor ons bespreekbaar.
9. Het bedrijfsleven heeft logischerwijs en volgens landelijk beeld een flink aandeel in de elektriciteits- en warmtevraag. In het kader van de Energieagenda gaan we met het bedrijfsleven op zoek naar mogelijkheden om energie te besparen door minder verbruik van elektriciteit en een betere isolatie van bedrijfspanden. Mede om inzicht te krijgen in snel te boeken resultaten maken we een warmteplan voor de bedrijvigheid op Schouwen-Duiveland. We volgen actief de ontwikkelingen op het gebied van energieopwekking en haken aan bij nieuwe ontwikkelingen en innovaties die bijdragen aan het behalen van onze ambitie van energieneutraal per 2040.
10. We dragen zorg voor een goede ontsluiting van de informatie en ondersteuning voor inwoners en ondernemers die energiebesparende maatregelen willen treffen of zelf energie willen opwekken. Bij voorkeur via de reeds bestaande samenwerking met de overige Zeeuwse overheden in het Energie- en Bouwloket. Als dit niet geheel voldoet aan concrete vragen van onze ondernemers en inwoners zorgen we voor aanvullende informatievoorziening.
11. Voor het opwekken van duurzame energie leggen we de focus op de mogelijkheden voor zonne-energie en energie uit water. Voor zonne-energie leggen we de nadruk op het gebruik van de grote dakoppervlakken, vervolgens op braakliggende terreinen bij kernen of bedrijventerreinen en in laatste instantie op aanwending van landbouwgrond. We betrekken hierbij de problematiek van asbestdaken en proberen zo werk met werk te maken. We letten ook op een goede inpassing in de gebouwde omgeving en in het landschap.
12. Projecten met participatie door de lokale samenleving genieten onze sterke voorkeur. Grootschalige zonnepaneelontwikkelingen en eventuele ontwikkelingen met wind maken we alleen mogelijk op voorwaarde van stevige participatie door de lokale samenleving, bijvoorbeeld via de energiecoöperatie. Voor energie uit water oefenen we maximale invloed uit om samen met betrokken partijen getijdenenergie in de Deltawerken te realiseren.
13. We stimuleren zonne-energie op water als dit bijdraagt aan slim en handig meervoudig ruimtegebruik. Dit doen we ook bij projecten die gericht zijn op het zo efficiënt mogelijk benutten van opgewekte energie in samenwerkingsketens.
14. We blijven elektrisch rijden stimuleren door het in samenwerking met de markt realiseren van extra laadinfrastructuur en bij kleinschalige mobiliteitsprojecten elektrisch vervoer te faciliteren. We stimuleren ook rijden op of andere energietoepassingen met waterstof.
15. We geven als gemeente het goede voorbeeld door waar reëel mogelijk elektrisch of met waterstof te gaan rijden en bij aanbestedingen de markt uit te dagen om de CO₂-prestatieladder toe te passen. Hetzelfde geldt voor de verduurzaming van ons maatschappelijk vastgoed door goed te isoleren en waar reëel mogelijk 0 op de meter te realiseren.
16. Met de principes van de nieuwe Omgevingswet proberen we initiatieven van ondernemers maximaal te ondersteunen vanuit de benadering "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij". We stimuleren en informeren

bedrijven om wettelijk verplichte duurzaamheidsinvesteringen (terugverdientijd < 5 jaar) zo efficiënt en nuttig mogelijk uit te voeren en daarbij met (economische) argumenten te motiveren en enthousiasmeren in plaats van te dwingen.

17. We leggen geen bovenwettelijke milieueisen op maar stimuleren het bedrijfsleven actief tot duurzaam en maatschappelijk ondernemen door tijdens bedrijfsbezoeken op mogelijkheden en voordelen te wijzen. Daarbij dagen we het bedrijfsleven samen met de energiecoöperatie uit om actief mee te werken aan projecten uit de Energieagenda.
18. We stimuleren bedrijven die bijdragen aan een circulaire economie en daarvoor zo mogelijk gebruikmaken van hergebruikt materiaal als grondstof, energie-efficiënte productieprocessen, voor hergebruik geschikt maken van restproducten en daardoor zo min mogelijk rest afval hebben.
19. We onderzoeken de mogelijkheden voor stimuleringsmaatregelen om nieuw te vestigen bedrijven die CO₂-neutraal zijn in het bijzonder te verwelkomen, bijvoorbeeld door een korting op de grondprijs.

2.2 INNOVATIEVE LANDBOUW EN AQUACULTUUR

Wat willen we bereiken?

De landbouw vervult in onze gemeente een belangrijke rol in ons grote buitengebied. De landbouw verzorgt voor het overgrote deel de stoffering van ons landschap. Bedrijven hebben een weg gevonden voor een bestendige toekomst. Meekunnen in noodzakelijke schaalvergroting en marktgerichte innoverende productie. Of als beheerder van ons landschap en als gastheer voor de beleving van ons buitengebied en onze authentieke producten. Door intensieve samenwerking van ondernemers, kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties is er een klimaatbestendig perspectief voor de landbouw in het kader van de toenemende verzilting, behoud en verbetering van bodemvruchtbaarheid, omgaan met hevige regenval, beschikbaarheid van zoet water en kansrijke teelten in bestaande of nieuwe markten met passende afzetcombinaties. De eerste resultaten om de bodemvruchtbaarheid te verbeteren zijn uit onderzoek beschikbaar waarbij smart-farming technieken oplevert die hieraan duurzaam bijdragen.

Dankzij kennisontwikkeling op het gebied van water en het ondernemerschap van onze agrariërs zijn we in staat duurzame oplossingen te realiseren voor verdroging en verzilting als gevolg van klimaatverandering. De aquacultuur in en om het water is vermaard vanwege de hoge kwaliteit en gekend bij onze inwoners en vele gasten. En daarom in ruime mate te vinden op lokale menukaarten, aangevuld met streekproducten. Met hoogwaardige wieren en algen en verwerking naar op natuur gebaseerde toepassingen in de medische, farmaceutische en voedingsindustrie profileren we ons met een nieuwe niche die de bijzondere goede waterkwaliteit rondom ons eiland mogelijk maakt.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We gaan actief met de agrarische sector op zoek naar oplossingen voor een goede zoetwatervoorziening voor de landbouw waar dit nodig is. Een onderzoeksopgave die we agenderen en meenemen in Living Labs Schouwen-Duiveland Grevelingen Oosterschelde en in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie buitengebied. Met de ondernemers, de achterliggende keten, onderzoeks- en kennisinstellingen, overheden en (maatschappelijke) organisaties realiseren we een gedragen visie en (nieuwe) perspectieven voor de sector met behulp van studie en praktijkgericht onderzoek van studenten en leraren uit verschillende opleidingen.
2. We geven planologisch ruimte aan innovaties binnen de landbouw, zoals zilte of brakke landbouw en verbindingen met andere functies. We maken schaalvergroting in de landbouw ruimtelijk mogelijk maar letten tegelijkertijd op de belasting van de infrastructuur en verkeersveiligheid in het buitengebied en veiligheidsrisico's bij aanvullende of nevenactiviteiten in de keten.
3. Bij agrarische bedrijfsovernames willen we uitbreiding van het te gebruiken bouwblok met overgenomen schuren en loodsen mogelijk maken met sanering van het te verlaten bouwblok (rood voor rood).

4. We gaan met Agrarisch Schouwen-Duiveland/ZLTO in overleg over de vraag hoe we de agrariërs kunnen ondersteunen in innovatie en nieuwe teeltechnieken.
5. We volgen de uitwerking van LTO en ASD van de nationale bijenstrategie en gaan in gesprek over het realiseren van meer biodiversiteit in het buitengebied.
6. We blijven ons in overleg met andere wegbeheerders inzetten voor een beter netwerk voor landbouwverkeer, zowel rond Zierikzee als voor de N59.
7. De uitwerking van de term "plattelandswoning" met bijbehorende planologische rechten en plichten werken we verder uit in de Omgevingsvisie buitengebied. Dit geeft rechtszekerheid voor de agrarische bedrijven en duidelijkheid voor burgers die besluiten in het buitengebied te willen wonen.
8. We zetten in op het meervoudig gebruik van het rond om ons liggende water en maken gebruik van de sublieme waterkwaliteit. In samenspraak met alle betrokken partijen gaan we na of we in tijdvensters gedurende de jaarkalender gebruik kunnen maken van het water voor diverse functies waarbij we het water, zo mogelijk (met meerwaarde) ook in meer lagen in de diepte willen benutten.
9. We zetten in op duurzame teelten als wieren- en algenteelt, creëren faciliteiten om deze teelten in kennis te ondersteunen en gaan met de sector de mogelijkheden voor bewerkingen in de keten (farmacie, voeding, energie, zeewiergaswinning) op ons eiland na en faciliteren die. We ondersteunen onderzoek naar slimme combinaties met toepassingen voor zandsuppletie, zandhonger en kustverdediging.

2.3 FLORERENDE KLEINSCHALIGE BEDRIJVIGHEID

Wat willen we bereiken?

Schouwen-Duiveland staat te boek als een ondernemend en bedrijvig eiland. Onze bedrijven profiteren van de mogelijkheid om de kwaliteiten van het (vakantie-)eiland voor prettig en (sociaal) veilig wonen met werken te combineren. Een goede (ICT-) infrastructuur, de beschikbaarheid van moderne methoden en technieken en de interactieve en sociale media dragen ertoe bij dat mensen flexibel en dicht bij huis kunnen werken. Schouwen-Duiveland is voor werknemers, die het wonen in of bij de Randstad te duur vinden (worden), de hectiek willen ontvluchten of op zoek zijn naar waarden als authenticiteit, natuur en cultuur en omzien naar elkaar, een ideale uitvalsbasis ('het beste van twee werelden'). Bedrijven met een wat grotere omvang hebben bij voorkeur hun basis op de bedrijventerreinen bij Zierikzee, watergebonden bedrijven bij voorkeur in Bruinisse en Brouwershaven. Nationaal en internationaal doen consumenten en afnemers graag zaken met onze, vaak van origine familie- bedrijven omdat betrouwbaarheid, kwaliteit en service hoog in het vaandel staan.

De centrumgebieden van onze badplaatsen (Burgh-Haamstede en Renesse), Zierikzee, Brouwershaven en Bruinisse zijn aantrekkelijk met een aansprekend aanbod aan winkels, horeca en prettige verblijfsgebieden en leveren zo een belangrijke bijdrage aan ons (vakantie-)eiland voor inwoners en gasten. Scharendijke en Brouwershaven weten te profiteren van de waterkwaliteit van de Grevelingen. Plaatsen voor leuke activiteiten, (cultuur-historische) evenementen en ontmoeting. Ondernemers en overheid hebben dit gezamenlijk gerealiseerd en dragen hiervoor samen verantwoordelijkheid. Het (nog) kennen van de ondernemer zelf en de opgebouwde relatie zorgen ervoor dat consumenten uit de verre omtrek op ons eiland willen verblijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We zetten in op revitalisering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen en intensivering van het bestaande ruimtegebruik. Via werk met werk maken stimuleren we maatregelen die bijdragen aan de energieopgave, klimaatopgave en combinaties voor duurzame bedrijfsvoering. We zoeken hiervoor samenwerking met de ondernemers en waar mogelijk ook met andere private partijen.
2. We blijven actief inzetten op het realiseren van Bedrijven Investerings Zones (BIZ-zones) en blijven bereid om goede en onderbouwde projectplannen van extra cofinanciering te voorzien. We zetten hiervoor de Economische impuls voor centrumgebieden voort.

3. We maken een inventarisatie van bedrijven die op basis van vrijwilligheid willen verplaatsen naar een bedrijventerrein, bijvoorbeeld omdat het gunstiger is voor de bedrijfsvoering of bereikbaarheid, en we gaan na hoe we deze bedrijven kunnen faciliteren met een verplaatsing naar een bedrijventerrein.
4. We kopen alleen gronden en / of panden strategisch aan als het belangrijk is voor ruimtelijke ontwikkelingen die bijdragen aan de doelen uit "het Tij".
5. We hanteren de "rode loper"-methode bij de uitbreiding van bestaande bedrijven en het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid. Hierbij maken we de koppeling dat initiatieven en resultaten bijdragen aan de doelstellingen van het gemeentelijk beleid. We gaan naar (startende) ondernemers toe en kijken samen op welke wijze we hen kunnen faciliteren om zich op Schouwen-Duiveland te vestigen.
6. Om (startende) ondernemers op te zoeken gaan we ook naar beurzen en andere ontmoetingsplaatsen en presenteren we onze gemeente, zo mogelijk samen met gevestigde ondernemers. We vragen hen ook hun brede netwerken te mogen gebruiken.
7. We verbeteren de dienstverlening voor (startende) ondernemers door te werken met een vaste contactpersoon per ondernemer. Mede ter inspiratie voor nieuwe productmarktcombinaties gaan we met reeds gevestigde ondernemers na hoe we een broedplaats voor innovatie met nieuwe startups, pop-ups en creatieve bedrijven kunnen realiseren waarbij we de omgevingskwaliteiten van ons eiland als inspiratie- en reflectiebron inzetten. Een Walhallab (inspirerende ruimte voor jong talent) is hiervoor een vorm die elders in het land met succes is toegepast.
8. Wij zorgen voor snelle procedures, zodat de ondernemer snel en adequaat kan inspelen op de constant veranderende marktvrage.
9. We blijven ons inzetten voor het verder uitrollen van het ondernemingsdossier vanwege de goede ervaringen die hiermee zijn opgedaan.
10. We blijven marktinitiatieven faciliteren om de digitale en telefonische bereikbaarheid van het eiland te verbeteren. Dit is niet alleen in het belang van de ondernemer, maar ook van onze inwoners en gasten. Op niet al te lange termijn zal de opwaardering naar een 5G-netwerk plaatsvinden. We letten daarbij wel op mogelijke gezondheidseffecten die nieuwe technieken en een intensiever zendmastplan met zich mee kan brengen en volgen daarbij de landelijke richtlijnen.
11. We geven als gemeente het goede voorbeeld voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, werken beleid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen verder uit en zetten de maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)-prijs in samenwerking met Ondernemerskring Schouwen-Duiveland voort.
12. Als gemeente stimuleren we maatschappelijk verantwoord ondernemen door bij de uitvraag het toepassen van social return, duurzame productie of realisatie, toepassing van de CO2-prestatieladder, goede arbeidsomstandigheden en uitsluiting van kinderarbeid als vaste onderdelen op te nemen bij aanbestedingen en daar waar realistisch de markt hierop nog verder uit te dagen. We zien toe op het realiseren van deze prestaties. Waar mogelijk houden we oog voor het belang van de regionale werkgelegenheid.
13. De bereikbaarheid van ons eiland is een cruciaal punt voor de verdere sociale en economische ontwikkeling. Dit geldt voor het toeleveren van en naar bedrijven, de beschikbaarheid van arbeid voor onze bedrijven, woon-werkverkeer naar elders en ons toeristisch en recreatief product.
14. Maatregelen in, op en rond de wegen kunnen bijdragen aan de energieopgave. Lessen uit het Energy Highway-concept van de N59 in buurgemeente Goeree-Overflakkee, waaraan we actief bijdragen, brengen we over naar mobiliteitsmaatregelen in en rond onze gemeente. Voor dat tracé blijven we ijveren voor een verbreding als toekomstbestendige, verkeersveilige en robuuste verbinding met de Randstad en West-Brabant.
15. Voor een adequate en verkeersveilige scheiding van voetgangers blijven we bij de wegbeheerder lobbyen voor een voetgangerstunnel onder de N59 bij Bruinisse. In het Zeeuwse project "Robuuste Midden-Zeelandroute" N256/N59 zetten we in op het wegnemen van knelpunten voor verkeersveiligheid en doorstroming, zoals het kruispunt bij Nieuwerkerk en aanpassing van de turbo-rotonde bij Bruinisse.

16. In het kader van de ontsluiting van Zierikzee onderzoeken we de haalbaarheid van extra ontsluitingsmogelijkheden rondom de stad. Hierbij onderzoeken we ook de mogelijkheden als een brug of een tunnel als extra ontsluiting.
17. We gaan op zoek naar alternatieven voor aanvullend en vraaggericht vervoer. We gaan lobbyen voor verbetering van het openbaar vervoer in het algemeen en het doortrekken van de Interliner-verbinding met Rotterdam naar Renesse en Middelburg.
18. De inrichting van het openbaar vervoer dient de omslag te maken van aanbodgericht naar vraag gestuurd. We zetten ons in om het buurtbusvervoer in overleg met de provincie als concessiehouder, Connexion en buurtbusvrijwilligers zodanig in te richten dat dit voorziet in de behoefte van gebruikers. Aanvullend hierop ondersteunen we het mobiliteitsproject dat voorziet in een combinatie van vervoer door vrijwilligers, toeleveren van diensten en toegang tot voorzieningen en tegengaan van sociaal isolement door middel van uitbreiding van de initiatieven van elektrisch vervoer.
19. We bevorderen elektrisch rijden en elektrisch vervoer door uitbreiding van het laadpalennetwerk op ons eiland in samenwerking met de hierin opererende marktpartijen. We stimuleren en faciliteren de uitbreiding van elektrisch vervoer in brede zin door middelen over schotten heen in te zetten omdat doelen uit verschillende domeinen (milieu, sociaal, welzijn) bij elkaar komen. Daarnaast stimuleren we vervoer met waterstof.

2.4 ARBEIDSMARKT IN BALANS

Wat willen we bereiken?

We blijven werk maken van de aan ons overgedragen Participatiewet. Met een rechtvaardig beleid heeft vrijwel iedereen met arbeidsvermogen een passende baan in een onderneming of bij een maatschappelijke organisatie of bij een overheidsinstelling. De Zuidhoek is aangepast aan de nieuwe rol en met de nieuwe omvang om beschut werk aan te bieden aan mensen die niet kunnen meedoen in de samenleving met een reguliere baan.

Door nauwe samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijsinstanties is er een infrastructuur waar leerlingen vanwege het concrete zicht op hun toekomstige carrière enthousiast en gemotiveerd opleidingen volgen die praktijkgericht zijn en afgestemd op wat onze mooie en bijzondere bedrijven vragen aan (praktijk)kennis, vaardigheden en competenties.

Techniek is weer "in". Bedrijven nemen hier graag aan deel met stages, leerwerkplaatsen en leren op het bedrijf vanwege het uitzicht op goed gekwalificeerde en gemotiveerde medewerkers. Met deze aanpak wordt al in het voortgezet onderwijs een band tussen ondernemer en toekomstige werknemer gesmeed.

Door de ontmoeting met studenten van verschillende studierichtingen die vanuit het nieuwe Pieter Zeeman aan het werk zijn voor en met ondernemers hebben leerlingen een goed zicht en een betere kennismaking met gerichte vervolgoopleidingen en het uitzicht dat die bieden voor een boeiende en perspectiefvolle baan in een aantrekkelijke woon- en werkomgeving. Zowel voor leerlingen en studenten die hier zijn opgegroeid als studenten van elders. Met ondernemers gaan we met regelmaat op pad om mensen in de Randstad hernieuwd met ons eiland kennis te laten maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We gaan uit van het principe: "Iedereen doet mee". Mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt gaan in beginsel in een reguliere baan aan de slag. Als dat niet mogelijk is realiseren we zelf en met ondernemers een betrekking in een zo regulier mogelijke arbeidsomgeving. We houden een vangnet voor mensen die een beschutte omgeving nodig hebben om te werken binnen de kaders van "Beschut werk nieuw".

2. Investeren in mensen vinden we belangrijk. Mensen met bestaande rechten begeleiden we nadrukkelijk naar werk omdat dit nieuwe perspectieven biedt. Als begeleiding naar werk niet mogelijk is zetten we in op een traject gericht op meedoen in de samenleving, bijvoorbeeld in de zorg of zich op een andere manier nuttig maken voor onze lokale samenleving.
3. Werken moet ook lonen. We ontwikkelen passende instrumenten binnen de mogelijkheden van de wetgever om terugkeer naar het arbeidsproces te laten lonen.
4. Bij aanvragen om een uitkering volgen we een streng maar rechtvaardig beleid: nieuwe aanmeldingen leiden we direct toe naar werk. Daarna regelen we een inkomensvoorziening als dat nodig is.
5. De Zuidhoek blijft een voorziening voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. We verplichten mensen met een "Beschut werk oud-indicatie" niet om buiten de muren van de Zuidhoek aan de slag te gaan. Mensen met een "Beschut werk oud-indicatie" die zelf de wens hebben om in een reguliere omgeving te werken ondersteunen en motiveren we actief.
6. We volgen het Rijksbeleid wat betreft "Beschut werk nieuw".
7. We laten niemand onnodig thuis zitten. Daarom investeren we extra in mensen met een bijstandsuitkering. Passend bij de capaciteiten en mogelijkheden maken we deze mensen arbeidsfit met een participatiebaan. Als uitstroom naar een reguliere baan of reguliere werkomgeving niet mogelijk is volgt een traject dat is gericht op meedoen in de maatschappij, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk of een andere vorm van tegenprestatie. Hiervoor volgen we de situatie van bijstandsgerechtigden door hen minimaal jaarlijks op te roepen of te bezoeken.
8. We zetten ons beleid om statushouders zo snel mogelijk maatschappelijk te laten participeren voort. Ook investeren we in de maatschappelijke integratie van kinderen en gezinnen uit deze doelgroep. Het beheersen van de Nederlandse taal is hiervoor essentieel. Als er een ontheffing voor taalonderwijs is verleend gaan we de reden na en proberen we betrokkene toch taalonderwijs te laten volgen.
9. We zetten het budget voor de uitvoering van de taken uit het hele sociale domein integraal, of wel zonder schotten, in. Budgetten voor uitkeringen zetten we bijvoorbeeld in voor het helpen van mensen aan werk. Indien nodig stellen we aanvullende middelen beschikbaar om mensen die dit nodig hebben te helpen en dit uit sociaal en maatschappelijk oogpunt wenselijk is.
10. De mensen met een werkloosheidsuitkering gaan we actief benaderen. Hiervoor gaan we intensiever samenwerken met het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV).
11. We werken samen met Scalda en de Pieter Zeeman om het onderwijs zo dicht mogelijk op het bedrijfsleven te organiseren om een zo breed mogelijk opleidingsaanbod in stand te houden op Schouwen-Duiveland. Zo willen we jongeren behouden voor het eiland en zorgen voor een efficiënte aansluiting tussen opleiding en bedrijfsleven. Een voorbeeld hiervan is het opzetten van een Watersportopleiding met CIOS/Scalda met watersportondernemers. Eenzelfde aanpak willen we realiseren voor de horeca, recreatie en de zorg.
12. We onderzoeken de mogelijkheden voor maatwerktrajecten waarbij zorg en ondersteuning wordt geboden aan kwetsbare inwoners, zodat zij (alsnog) een diploma halen of vakvaardigheden opdoen en een baan krijgen.
13. We zorgen er samen met ondernemers en onderwijs voor dat kinderen en jongeren vroeg kennismaken met de bedrijven op het eiland. Daarmee willen wij ze helpen in opleidings- en beroepskeuzes en hen al vroeg binden aan Schouwen-Duiveland. De jaarlijkse beroepenmarkt en de samenwerking met Huis van de Techniek dragen hiertoe bij. Een Walhallab waar jongeren inspirerend met ondernemers aan de slag gaan levert hier ook een bijdrage aan.
14. We zetten in samenwerking met ondernemend Schouwen-Duiveland een integrale vacaturebank op met aandacht voor de zogenoemde tweede baan voor een gezin. Daarnaast brengen we onze verschillende woonmilieus, vele voorzieningen, het verenigingsleven, activiteiten en evenementen in beeld. Deze middelen zetten we in om in samenwerking met ondernemers meer personeel van buiten de gemeente te werven voor vacatures in de techniek, horeca, recreatie en zorg.
15. We continueren het project Living Labs Schouwen-Duiveland Grevelingen Oosterschelde en de stevige band met kennisinstellingen (via Campus Zeeland) om kennis en onderzoek voor het innoverend

vermogen van onze ondernemers en maatschappelijke organisaties goed toegankelijk en toepasbaar te laten zijn. Door de opgebouwde banden met studenten en leerlingen van het voortgezet onderwijs ontstaat nieuw perspectief op goed gekwalificeerde en gemotiveerde nieuwe medewerkers.

16. Er blijft een mate van seizoensinvloed in het werk. Met onderwijs-, kennisinstellingen en ondernemers gaan we de mogelijkheden na om scholieren en studenten zo op te leiden dat ze als (toekomstige) medewerkers in meerdere soorten van bedrijven zijn in te zetten (flexibele inzetbaarheid). Als methode om de pieken uit seizoensarbeid op te vangen en (nieuwe) medewerkers jaarrond arbeid, mogelijk in één contract, aan te kunnen bieden.
17. Om de vele vacatures in het bedrijfsleven tegen te gaan, het voortgezet onderwijs en mbo-onderwijs op het eiland te behouden en de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te stimuleren brengen we ondernemers, onderwijs en overheid bij elkaar. Er wordt gezamenlijk beleid ontwikkeld dat als doel heeft om:
  - a. het invullen van vacatures in het bedrijfsleven te stimuleren;
  - b. nieuwvestiging van bedrijven te stimuleren;
  - c. samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven te stimuleren;
  - d. het toeleiden van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar het bedrijfsleven te stimuleren.

2.5 VAKANTIE-EILAND TOONAANGEVEND IN WATER

Wat willen we bereiken?

Schouwen-Duiveland staat in het rijtje van meest duurzame delta-bestemmingen in de wereld. We hebben die positie vast weten te houden, niet alleen door de kwaliteit van het strand en het water maar ook vanwege de kwaliteit van de recreatie- en horecabedrijven, het veelzijdig karakter als vakantiebestemming vanwege het landschap, de rijke cultuurhistorie en de recreatiemogelijkheden op en aan het water. We hebben onze positie weten te gebruiken in de marketing van ons eiland als duurzame vakantiebestemming waarbij we onze keurmerken stevig inzetten. Onze gasten waarderen onze vakantiebestemming omdat we deze keurmerken waarmaken. Het gastheerschap van onze ondernemers draagt daaraan bij. Met als gezamenlijke strategie: "Niet meer maar continu beter".

Het Watersnoodmuseum is, naast nationaal herdenkings- en herinneringscentrum, verder uitgegroeid tot een (inter)nationaal kenniscentrum voor klimaatadaptatie, specifiek voor water. Het bijzondere karakter van het museum vanuit de historie van ons eiland draagt bij aan de noodzaak om mensen bewust en weerbaar te maken voor (de gevolgen van) klimaatverandering. Het bijzonder karakter van het museum zorgt ervoor dat de boodschap echt "binnenkomt" en beklijft.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. De "Band met Schouwen-Duiveland" staat als campagne. Zeker door de inzet van betrokken ambassadeurs, ondernemers en inwoners die concreet uitleg geven aan hun "Band". We laten de Band zien, beleven en ervaren door goed gastheerschap. We nemen met ondernemend Schouwen-Duiveland de stappen om de marketingstrategie en de daarmee opgezette uitvoering naar hen over te dragen. Met de VVV maken we in afstemming met het toeristisch bedrijfsleven afspraken hoe de eilandmarketingstrategie en uitvoering door te zetten met een eigen profiel binnen de promotie van Zeeland. We gaan gesprekken voeren over de bekostiging van het voorzetten van de campagne en sturen er op aan dat de promotie buiten het eiland plaatsvindt.
2. We bevorderen dat bij de marketing ruim aandacht wordt gegeven aan onze kunst en cultuurhistorie maar ook aan onze prachtige streekproducten waarbij de hoogwaardige schaal- en schelpdier- en aquacultuur een prominente plek invult. Daarnaast stimuleren we eilandelijke samenwerking om in korte ketens onze mooie streekproducten vers, gezond en lekker op het bord te krijgen. Daarmee spelen we in op de vraag naar gastronomie van onze Vlaamse gasten, die ons in toenemende mate bezoeken.

3. We blijven het initiatief van het Watersnoodmuseum en omliggende ondernemers ondersteunen om een aanlegplaats voor pleziervaartuigen, rondvaartboten en passagiersschepen in de omgeving van Ouwkerk te realiseren. Daarnaast ondersteunen we het Watersnoodmuseum in de ontwikkeling naar kenniscentrum.
4. We zetten de innovatieprojecten op ons eiland als toeristische trekkers in zoals het Tidal Technology Centre en op termijn de (realisatie van de) doorlaat in de Brouwersdam.

3.1 GOED EN REALISTISCH VOORZIENINGENNIVEAU

Wat willen we bereiken?

Het maatschappelijk voorzieningenniveau in onze gemeente is goed, ook in kwalitatief opzicht. Handig en verstandig is er bundeling van functies tot stand gebracht waardoor de gebruiksintensiteit is toegenomen en de betaalbaarheid geborgd. Met vrijwillige inzet, goed eigen initiatief en bestuurs- en daadkracht van lokale instellingen en verenigingen houden onze inwoners zelf zoveel als mogelijk sport- en culturele voorzieningen en gemeenschappelijke ontmoetingsruimten in stand. De eilandelijke functies in Zierikzee functioneren goed, zoals de sportcomplexen, de mediatheek, FIZI, de Nieuwe Kerk, het Taalhuis en diverse andere culturele voorzieningen. Dit is toe te schrijven aan de energieke inzet van onze lokale bevolking. Het nieuwe gebouw van Pieter Zeeman draagt bij aan de kwaliteit van het voortgezet onderwijs en de maatschappelijke functie van Pieter Zeeman in de Schouwen-Duivelandse samenleving.

We hebben in samenspraak met de lokale samenleving draagvlak gecreëerd voor en stappen gezet in het Integraal Huisvestingsplan Primair onderwijs en daaraan meerdere voorzieningen op het gebied van sport, cultuur, zorg en welzijn gekoppeld. Deze voorzieningen voorzien in de lokale behoefte van het omliggende (verzorgings)gebied. Het aantal onderwijsvoorzieningen is afgestemd op het leerlingenaantal. Scholen van diverse signatuur werken met behoud van identiteit samen om het totale aanbod in kwalitatieve zin met invulling van diversiteit te realiseren. In samenwerking met sport- en andere verenigingen zijn arrangementen van 7.00 tot 19.00 uur gerealiseerd (naar voorbeeld van Brede School Zierikzee). Het mobiliteitsvraagstuk dat hiermee samenhangt is ingevuld waarbij gebruik wordt gemaakt van de energie uit de Schouwen-Duivelandse samenleving. Niet alleen voor het vervoer van leerlingen maar voor alle inwoners die een vervoers- of mobiliteitsvraag hebben. Hierdoor is niet alleen de bereikbaarheid van voorzieningen op een goed niveau maar ontstaan ook nieuwe sociale verbanden.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Maatschappelijke voorzieningen zijn belangrijk voor de leefbaarheid van onze gemeente en dragen bij aan het bereiken van de maatschappelijke resultaten die we willen bereiken. We stellen een programma Maatschappelijke voorzieningen op. We gaan hierbij uit van bundelen van voorzieningen, betaalbaarheid en bereikbaarheid. We spelen in op het organiserend vermogen van de samenleving en gaan uit van maatwerk.
2. Voor de dorps- en gemeenschapshuizen vinden we een toekomstbestendige beheersstructuur belangrijk. De Stichting Dorps- en Gemeenschapshuizen Schouwen-Duiveland vult die rol goed in.
3. We stellen uitvoeringsplannen op binnen het kader van het 'Integraal huis-vestingsplan primair onderwijs Schouwen-Duiveland 2017-2027' (IHP). We hebben hierbij aandacht voor de kwaliteit van onderwijs, leefbaarheid, bereikbaarheid en betaalbaarheid. We beschouwen hierin kinderopvang als onlosmakelijk verbonden met het primair onderwijs en kijken naar kansen om ook andere voorzieningen hierbij te betrekken, naar voorbeeld van (het functioneren van) de Brede school in Zierikzee.
4. We zetten in op het realiseren van gezonde, duurzame en zo mogelijk circulair gebouwde schoolhuisvesting of renovatie om voor onze kinderen een zo gezond mogelijk binnen- en buitenklimaat in en om school te realiseren. We maken met schoolbesturen binnen het kader van het IHP afspraken hoe budgetten voor dit doel te organiseren en in te zetten. Zo mogelijk zetten we in op de zogenoemde BREEAM-certificering.
5. We zetten in op sociaal en fysiek veilige scholen. Via de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) vragen we periodiek aandacht voor het pestplan en -protocol. Daarbij besteden we bijzondere aandacht aan

cyberpesten. Daarnaast gaan we met scholen en jeugdverenigingen na hoe we meer in kunnen zetten op aansprekende, boeiende en bindende activiteiten voor de jeugd die bijdragen aan sociale vaardigheden en (mentale, fysieke en sexuele) weerbaarheid.

6. We stimuleren zogenoemde groene scholen, waar aandacht is voor groen op het schoolplein, een schooltuin (met uitleg over gezond eten) en natuur- en milieu-educatie en dagen schoolbesturen uit om het predicaat "Groene school" te halen.
7. We stellen nieuw onderwijsachterstandenbeleid op met kinderopvang en basis-onderwijs dat gericht is op de versterking van kinderen met een (taal)ontwikkelingsachterstand. Via resultaatafspraken en monitoring ondersteunen wij de kindlocaties in het doorontwikkelen van de kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie.
8. We volgen de verwachte positieve effecten van de realisatie van de nieuwe onderwijshuisvesting voor Pieter Zeeman, SBO de Meie en de Beatrixschool.
9. Met "het Tij" is het behoud van voortgezet onderwijs als zeer belangrijk voor onze gemeente benoemd. We letten daarom op een structurele borging van het voortgezet onderwijs op ons eiland.
10. We stimuleren de samenwerking tussen de scholen voor primair onderwijs met Pieter Zeeman om een betere doorstroming van meer leerlingen naar het voortgezet onderwijs binnen onze gemeente te realiseren, de zogenoemde POVO-procedure.
11. We stimuleren onderwijsprojecten van het (v)MBO die inspelen op de veranderende arbeidsmarkt en het te hanteren concept van startkwalificaties om ongewenste en soms onnodige belemmeringen in toegang tot de arbeidsmarkt weg te nemen. Daarbij hebben we aandacht voor technische opleidingen en opleidingen voor horeca, recreatie en zorg.
12. Mobiliteit is een belangrijke drager voor het ervaren van leefbaarheid vanwege de toegang tot voorzieningen. We willen dat inwoners zo lang mogelijk prettig en zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en voorzieningen kunnen bereiken. Daarmee worden problemen als sociaal isolement voorkomen, worden zorgkosten gedrukt en houden we de kernen leefbaar. Er is vernieuwing op het gebied van (openbaar) vervoer nodig om voorzieningen voor minder mobiele groepen te garanderen en aan te sluiten op de mobiliteitsvraag (vraag gestuurd in plaats van aanbodgericht). Daarom verbinden we ons samen met de provincie aan het innovatieve project 'Integrale mobiliteit, samen aan de slag met bereikbaarheid, leefbaarheid en sociale mobiliteit' dat door meerdere initiatiefnemers en ondernemers van Schouwen-Duiveland is opgestart. Hierin betrekken we het project Schoolbus.
13. De bibliotheek en het bibliotheekwerk is van uitleenfunctie gegroeid naar een brede maatschappelijke voorziening die mede wordt ingezet om maatschappelijke doelen uit het Sociaal Domein te behalen. We bepalen de gewenste doelen, zoals het Taalhuis, en te bereiken effecten. Waar nodig stellen we om deze te bereiken gericht beleid op.
14. Er is meer inzicht gewenst over hoe subsidies leiden tot prestaties die bijdragen aan maatschappelijke resultaten. Daarnaast is de Europese Commissie met een richtlijn over subsidies gekomen en is de wet Markt en Overheid van kracht. Reden om een nieuwe Kadernota subsidies op te stellen en de Algemene subsidieverordening (Asv) met bijbehorende beleidsregels te actualiseren.
15. Vanuit dit kader gaan we na voor welke organisaties en instellingen een inkooprelatie meer voor de hand ligt dan een subsidierelatie en wegen hierbij de voor- en nadelen zorgvuldig af.
16. We ronden het haalbaarheidsonderzoek naar een muziekpodium op Schouwen-Duiveland, dat we in samenwerking met Brogum uitvoeren, af en komen met een voorstel voor raadsbehandeling. Met het concept van het Walhallab gaan we de mogelijkheden tot verbreding en combinatie met andere functies na.
17. We onderzoeken de technische staat van het zwembad Dol-Fijn en de (maatschappelijke) kosten en baten bij voortbestaan van het zwembad. We komen met een voorstel voor raadsbehandeling.
18. We inventariseren de belangstelling voor en doen op grond van de uitkomst een pilot met een inspiratieruimte waar jongeren met elkaar vernieuwende ideeën en concepten uit kunnen werken naar aansprekende toepassingen op het gebied van vormgeving, ICT, social media, gaming, virtual reality, beeld of geluid. Een ruimte waar ook mensen werkzaam in creatieve en vrije beroepen willen komen

om nieuwe inspiratie en energie op te doen en cross-overs te vinden. Waardoor voor jongeren uitzicht ontstaat op professie en samenwerking met mensen met "vrije" beroepen. Een broedplaats die een positieve bijdrage kan leveren aan de creatieve en "nieuwe" economie, maar ook de jeugd onderling verbindt. Een Walhallab, ook in te zetten voor kwetsbare jongeren of jongeren met problemen (preventie).

3.2 WONEN NAAR WENS

Wat willen we bereiken?

Met alle recreatieve voorzieningen die we rijk zijn is wonen op Schouwen-Duiveland als wonen op een vakantie-eiland: prettig, naar wens en behoefte, aansluitend bij het gewenste woonmilieu, zoals klein stedelijk, cultuurhistorisch ringdorp, badplaats, etc. We hebben een manier gevonden om de planning in de woningvoorraad af te stemmen op de vraag en vraaggericht te reageren op de wensen en behoeften van de (nieuwe) inwoners. We zijn in staat om aan te sluiten bij de vraag naar huur en o-trede woningen. We hebben regelingen ontwikkeld waar particuliere woningbezitters gebruik van kunnen maken om kwaliteitsverbetering van verouderde woningen te realiseren voor meer wooncomfort en/of levensloop bestendig wonen.

Ouderen kunnen lang zelfstandig wonen en nieuwe inwoners vinden een plek naar wens. Aangetrokken door het eilandleven, is Schouwen-Duiveland een aantrekkelijke plek voor deeltijdbewoners. Daar hebben we wel maatwerk voor ontwikkeld omdat deeltijd wonen niet in alle kernen past. Een eiland om te genieten van het leven, de rust en de ruimte en tegelijkertijd inspiratie op te doen voor professie en beroep. Daarom interesseren we nieuwe inwoners en trekken die ook aan.

Ook voor statushouders hebben we passende woonruimte voorzien en worden tegelijkertijd die voorzieningen aangeboden die nodig zijn om volledig deel te nemen in de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. De Woningmarktanalyse is vastgesteld. De herijking van de woonvisie en het daarop aan te passen uitvoeringsprogramma wonen 2014 - 2023 worden in juni 2018 vastgesteld en daarmee uitgangspunt voor ons handelen. Er is sprake van een overcapaciteit van plannen, die deels niet meer voldoen aan de vraag uit de markt. We ontwikkelen een strategie om bestaande plannen die niet meer aan de vraag voldoen te verminderen en tegelijkertijd in te kunnen spelen op plannen die wel aan de vraag voldoen en een essentiële bijdrage aan herontwikkelings- en daarmee gepaard gaande leefbaarheidsopgaven leveren omdat daardoor het realiseren van belangrijke voorzieningen mogelijk wordt. We reguleren het tweede woning gebruik.
2. We onderzoeken de mogelijkheden voor verdere stimuleringsmaatregelen voor de bouw van duurzame, CO₂-neutrale woningen, bijvoorbeeld door een korting op de grondprijs.
3. Plannen voor een bepaalde kern moeten ultiem maatwerk bevatten, afgestemd op het woonsegment, de objectief bepaalde behoefte en de bijdrage aan leefbaarheid vanwege het beschikbaar komen van voorzieningen.
4. In het samenspel tussen enerzijds verminderen van plancapaciteit die niet meer aansluit bij de vraag en plannen die wel duurzaam bijdragen aan een kwalitatief goede woningvoorraad, houden we rekening met de opbouw en verhouding van de woningvoorraad per kern (goedkoop/duur, diversiteit in woonzorgconcepten, jongeren/ouderen) en of deze aansluit bij de voor deze kern bepaalde behoefte. We denken daarbij bijvoorbeeld aan "tiny houses" of een "knarrenhof" als mogelijke oplossing voor bepaalde doelgroepen. We zetten instrumenten als veranderen en verplaatsen van plannen in om goede plannen ruimtelijk op de juiste wijze te onderbouwen.
5. Om enigszins manoeuvreerruimte te hebben in de woningbouwprogrammering leggen we ons zelf de ambitie op om de komende vier jaar 100 nieuwe huishoudens te werven, waarvan we weten dat die alleen met zeer hoogwaardige plannen te interesseren zijn, bijvoorbeeld wonen op grote kavels, woningen met bijzondere architectuur of welstandsvrij bouwen. We zetten ook in op meer

permanente oplossingen voor de huisvesting van tijdelijke (buitenlandse) werknemers die inmiddels bijna jaarrond in onze gemeente verblijven. Dit draagt bij aan meer integratie.

6. Bij de uitwerking van deze strategie zetten we in op een sloop- of saneringsfonds om het toegroeien naar de gewenste situatie te versnellen en werken dit verder uit.
7. Op grond van de herijking van de woonvisie en het daarop aangepaste uitvoeringsprogramma maken we nieuwe regionale woningmarktafspraken met de Provincie. Jaarlijks wordt de actuele woonbehoefte gemonitord, met de Provincie besproken en gerapporteerd aan de gemeenteraad. Binnen de drie jaar actualiseren we de Woningmarktanalyse.
8. Na de aanpassing van het uitvoeringsprogramma en de nieuwe woningmarkt-afspraken pakken we het opstellen van de Structuurvisie Zierikzee en het daar op te baseren bestemmingsplan Zierikzee op.
9. We maken prestatieafspraken met de woningbouwcorporatie Zeeuwend. Het bijgestelde uitvoeringsprogramma wonen 2014 - 2023 is ook hierbij leidend.
We vragen hierbij nadrukkelijk aandacht voor de herstructureringsopgave in de kernen in relatie tot het verkoopbeleid van Zeeuwend en willen deze opgaven samen met Zeeuwend aanpakken. We willen in samenwerking met Zeeuwend de bouw van koopwoningen in het prijssegment van € 150.000 tot € 200.000 mogelijk maken die voor de markt niet interessant zijn om te bouwen. We gaan daarvoor de mogelijkheden voor de benodigde ontheffing voor Zeeuwend na en willen dit wel koppelen aan een anti-speculatiebeding.
10. We geven uitvoering aan het huisvesten van statushouders. Tegelijkertijd besteden we nadrukkelijk aandacht aan het integratieproces met als belangrijkste onderdeel het taalvaardig worden in de Nederlandse taal.
11. We zetten in op langer zelfstandig wonen. Dat betekent dat woningen hiervoor geschikt moeten zijn. We faciliteren (burger)initiatieven die bijdragen aan deze doelstelling en ondervinden hoe we regelgeving kunnen doorbreken als deze in de weg zit. We blijven in gesprek met onze partners, zoals Zeeuwend, over de vraag hoe met voorzieningen fysieke voorwaarden voor langer zelfstandig wonen zijn in te vullen en leggen dit zo mogelijk vast in de prestatieafspraken. Daarnaast besteden we aandacht aan vroegsignalering bij ouderen.
12. We continueren om reden van langer zelfstandig wonen het vastgestelde beleid rondom mantelzorgwoningen.
13. We vinden een inclusieve samenleving belangrijk, waar ieder mens deel van uit kan maken. Daarom maken we werk van de uitvoering van het VN verdrag voor rechten van mensen met een beperking.
14. We onderzoeken of we een fonds in het leven kunnen roepen voor het opknappen van verpauperde panden en het energiezuiniger maken van woningen. Eventueel slopen kan daarbij horen.
15. We streven op een realistisch en haalbaar niveau naar een energieneutraal Schouwen-Duiveland in 2040 en kijken daarbij nadrukkelijk naar de snel te boeken resultaten. Naast energie besparen is goede woningisolatie een belangrijk middel om de energievraag te verminderen dat bovendien het wooncomfort en de waarde van het huis verhoogd. Mede om helder te hebben waar de snel te boeken resultaten te behalen zijn maken we in overleg met de netbeheerder een inventarisatie van de warmtevraag voor de gebouwde omgeving als input voor een strategie en het ontwerp van een warmteplan om duurzaam in de warmtevraag te gaan voorzien.
16. In de Energieagenda is de warmtevraag een belangrijke opgave. Dit begint bij goede isolatie. We zien toe op een goed informatiepunt waar actuele en duidelijke informatie wordt verstrekt voor energiebesparende maatregelen, waaronder methoden voor isolatie. We zetten in op een isolatiefonds om onze inwoners te stimuleren hun huizen naar een goed niveau te isoleren. Op het moment dat het Rijk een goede regeling in het kader van de landelijke Energieagenda introduceert en Rijksmiddelen toereikend zijn bouwen we het gemeentelijke fonds af.
17. We blijven initiatieven tot het opwekken van duurzame energie voor woningen faciliteren en ondersteunen de Energiecoöperatie Energie Werkt Schouwen-Duiveland op dit vlak.

18. We ondersteunen collectieve bewonersinitiatieven op het gebied van energie en energiebesparing, zoals het Monumentenpaspoort, elektrisch rijden, rijden op waterstof en opwekken van duurzame energie.
19. Nieuwbouwwijken en te vergunnen en nieuw te bouwen gebouwen worden conform het Rijksbeleid zonder gasaansluiting gerealiseerd. Investeren in nieuwe gasaansluitingen leidt tenslotte tot desinvesteringen.

3.3 LEEFBARE KERNEN MET BETROKKEN INWONERS

Wat willen we bereiken?

De samenleving van Schouwen-Duiveland speelt zichzelf in de kijker vanwege het grote aantal sociale burgerinitiatieven met als bijzondere kenmerken de hoeveelheid energie en het organiserend vermogen dat daarbij aan dag wordt gelegd. Onze inwoners zijn betrokken. Zij nemen verantwoordelijkheid voor zichzelf en elkaar en voor de noodzakelijke voorzieningen in hun woon- en leefomgeving. Door betrokkenheid en actief burgerschap is invulling gegeven aan de toenemende zorgvraag door vergrijzing. Er is een goede balans tussen professionele en informele zorg. Voor mantelzorgers waar het eventjes te veel voor wordt zijn goede en helpende vormen van respijtzorg beschikbaar. De goede informele vormen van ondersteuning zoals vrijwilligerswerk, mantelzorg en zelfhulp dragen er toe bij dat signalen van vereenzaming, beginnende dementie, verslaving of niet meer mee kunnen in de maatschappij in een vroeg stadium worden afgegeven en hier adequaat aandacht aan wordt besteed en gereageerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We hebben een enorme waardering voor de vele vrijwilligers die zich belangeloos inzetten voor de vereniging, de club en de buurt. Zij houden samen voor een groot deel de samenleving draaiende. Daarom blijven we investeren in het stimuleren en versterken van vrijwilligerswerk, passend binnen de uitgangspunten van het beleid. We blijven het steunpunt voor vrijwilligerswerk doorontwikkelen.
2. Het aantal beschikbare mantelzorgers neemt af, terwijl de behoefte aan mantelzorg sterk toeneemt, ook op Schouwen-Duiveland. We nemen dit probleem serieus en onderzoeken samen met partners manieren om overbelasting tegen te gaan, bijvoorbeeld door het inzetten van respijtzorg of vervangende zorg (waarbij de mantelzorger zelf wordt ontlast). We blijven het steunpunt voor mantelzorg doorontwikkelen.
3. Inwoners die met (vroeg)pensioen gaan zijn vaak heel vitaal en actief. We nodigen deze inwoners van harte uit om zich in te zetten voor de samenleving en hun talenten in te zetten bij vrijwilligersorganisaties die op allerlei terreinen in onze samenleving een belangrijke sociaalmaatschappelijke bijdrage leveren.
4. We stimuleren de opzet van sociale ondernemingen (social enterprises). Sociale ondernemingen zijn belangrijke partners om in maatschappelijke vraagstukken te voorzien. We stimuleren sociaal ondernemerschap door gericht maatwerk op de door hen gestelde vragen aan de gemeente te leveren waarbij we het randje van wettelijke of beleidskaders willen opzoeken.
5. We faciliteren sociaal maatschappelijke en culturele initiatieven van burgers die de leefbaarheid bevorderen als deze voldoende draagvlak hebben en voorzien in een gezamenlijk gevoelde behoefte. Daarbij willen we initiatieven uitdrukkelijk niet overnemen maar ondersteunen waar dit nodig is. Ook kerkelijke instellingen kunnen in dat kader op ons rekenen indien daar behoefte aan is.
6. We houden op verzoek van een kern samen met de stads- of dorpsraad en ondernemers een schouw van het 'groen en grijs'. Hier nemen we de speelplaatsen in mee.
7. Bij het opstellen van stads- en dorpsvisies inventariseren we de behoefte aan buitenplaatsen met bewegingstoestellen om jong en oud in staat te stellen op een leuke en ontspannen manier te bewegen.
8. Voor het afsteken van vuurwerk wijzigen we de geldende regels niet maar zetten in het kader van preventie wel in op begeleiding van jongeren om goed en veilig om te gaan met vuurwerk.

9. De zondagsrust is voor velen in onze gemeente belangrijk. Daarom wordt hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden. We zetten het bestaande beleid voor de openstelling van winkels op zondag en de huidige sluitingstijden van de horeca ongewijzigd voort.
10. Sociale veiligheid van onze inwoners staat voorop. Om deze sociale veiligheid te waarborgen, investeren en werken we samen met partijen die hierin een (wettelijke) taak hebben zoals Veilig Thuis, het Veiligheidshuis, Intervence en de Raad van de Kinderbescherming. Op tijd signaleren is net zo belangrijk. Daarom investeren we de komende jaren samen met onze ketenpartners extra in preventie.
11. We blijven inzetten op goed toezicht en adequate handhaving in de openbare ruimte. Hiertoe zetten we de Leefbaarheids-BOA's in. Daarbij vinden we het sociale aspect van contact met inwoners en ondernemers heel belangrijk om signalen op te pikken. Signalen die door de gemeente of andere organisaties worden opgepakt. De taken van de Nationale Politie verschuiven steeds meer tot de aanpak van (zware) criminaliteit. We zien er op toe dat de Nationale Politie in het regionaal beleidsplan de voor onze gemeente vastgestelde capaciteit invult met maatwerk dat aansluit op de lokale feiten en omstandigheden van onze specifieke gemeente.
12. We accepteren onder geen enkel beding agressief of gewelddadig gedrag naar (eerste) hulpverleners en onze handhavers. We zetten alles in het werk op hard tegen dergelijke incidenten op te treden.
13. We continueren het permanent en tijdelijk cameratoezicht voor plekken waar regelmatig of tijdelijk overlast is.
14. We zorgen ervoor dat Leefbaarheids-BOA's voor het publiek te onderscheiden zijn van de medewerkers die parkeercontroles uitvoeren zodat inwoners, ondernemers en gasten weten wie ze voor welk onderwerp dat ze willen aanklaarten kunnen aanspreken. We investeren in een goede uitrusting door voldoende vervoer, goede veiligheidsmiddelen en een gecertificeerde meldkamer.
15. De vestiging van coffeeshops in onze gemeente laten we niet toe. We continueren daarmee het bestaande beleid. We gaan in overleg met ondernemers de mogelijkheden na om de toegang tot kans- en gokspelen voor jeugdigen uit preventief oogpunt te verminderen om de kans op verslaving te verkleinen. We zetten in op een uitsterfbeleid voor kansspel- en gokhallen.
16. We zetten in op schoon en heel. Dit wil zeggen dat we vernielingen aan gemeentelijke eigendommen zo snel als mogelijk herstellen en inzetten op een schone leefomgeving (verwijderen zwerfvuil, honden- en paardenpoep), waarbij uiteraard ook de inwoners en de gasten een verantwoordelijkheid hebben.
17. We houden vinger aan de pols wat betreft de aanrijtijden van de hulpdiensten en vragen aandacht voor het terugdringen van (structurele) overschrijdingen van de normen.
18. We zien er op toe dat onze brandweervrijwilligers én onze jeugdbrandweer de waardering vanuit de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ) maar ook van college en gemeenteraad krijgen die zij verdienen.
19. We blijven actief betrokken en zullen onze inbreng leveren in de Klankbordgroep brandweer om het vereiste maatwerk voor onze gemeente ten behoeve van kwalitatief goede brandweezorg te realiseren. We zetten in op een visie op dekkende adequate brandweezorg op de lange termijn. We stellen daarom met de VRZ een duurzaam dekkingsplan brandweezorg voor onze gemeente op.
20. We realiseren de laatste ontbrekende schakels in de wandel-, fiets- en ruiterspadenstructuur op ons eiland en bevorderen dat informatie goed toegankelijk is.
21. We blijven inzetten op een alternatieve langzaam verkeersroute rond Zierikzee en oplossingen voor het langzaam verkeer op de N59.
22. We gaan in overleg met inwoners en ondernemers na of er nieuwe, nog niet onderzochte, mogelijkheden zijn om zwaar verkeer uit het centrumgebied van Zierikzee te weren. We gaan in 2018 met meetlussen verkeersgegevens verzamelen.
23. We blijven de ontwikkeling van de stads- en dorpsvisies en daarop gebaseerde uitvoeringsprogramma's ondersteunen binnen de kaders die zijn vastgesteld. We dagen de kernen uit om daarin onderwerpen op het gebied van leefbaarheid, sociale aspecten en energie nadrukkelijk mee te nemen. De stads- en dorpsvisies zien we samen met de vast te stellen Omgevingsvisie buitengebied als bouwstenen voor de gemeentelijke Omgevingsvisie.

24. We onderzoeken de mogelijkheden om de waterkwaliteit in de gracht van Zierikzee te verbeteren met als doel zuurstofloosheid en stankoverlast te voorkomen.

3.4 GOED EN BETAALBAAR AANBOD ZORG EN WELZIJN

Wat willen we bereiken?

De decentralisatie van de zorg- en welzijnstaken is de afgelopen jaren vorm gegeven. Een enorme klus waarbij de omvang van de opgave lang onduidelijk bleef. Toch is niemand tussen wal en schip gevallen en is daar waar veranderingen te snel of ongewenst voltrokken snel en adequaat bijgestuurd, bijvoorbeeld bij de hulp bij het huishouden. De komende jaren komt het aan op het optimaliseren van de integrale toegang tot zorg en het optimaliseren van beleid en uitvoering. Als we over vier jaar de stand opmaken dan beschikken we over een goede en klantvriendelijke centrale toegang voor alle zorgvragen. Omdat veel zorginstellingen zich thuis voelen in het gemeentehuis en de lijntjes kort zijn worden mensen met problemen die ze zelf niet (meer) op kunnen lossen in een vroeg stadium gesignaleerd en ontstaat er met preventieve maatregelen weer snel nieuw perspectief. Zorg en ondersteuning zijn kleinschalig en dicht bij de mensen georganiseerd. Vanuit verschillende netwerken kennen zorgverleners de situatie thuis. Mensen kunnen daarom lang binnen het eigen netwerk en in hun eigen omgeving blijven. Met elkaar voor elkaar. Door het (in samenwerking) optimaliseren van de jeugdzorg en het slim en integraal omgaan met opkomende zorgvragen hebben we een methode gevonden om het aanbod aan zorg en welzijn verder af te stemmen op de vraag. Daardoor kunnen we de zorg betaalbaar houden ondanks de kortingen op de zorgbudgetten die het Rijk doorvoert.

Vanwege de diversiteit aan kwaliteiten (natuur, rust, ruimte, water) is Schouwen- Duiveland aantrekkelijk als gebied voor herstel en nazorg van medische handelingen. Verschillende ondernemers hebben hier op ingespeeld door kleinschalig met kwaliteit verblijf en zorg te combineren in een natuurlijke en rustgevende omgeving. Een gezonde levensstijl en sport dragen bij aan vitaal ouder worden. Hoewel moeilijk meetbaar loont de inzet op preventie en sportbeoefening. Sport versterkt de sociale cohesie en draagt bij aan een gezond leven.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We blijven inzetten op het behoud van de ADRZ-poliklinieken als tweedelijns zorginstelling in onze gemeente.
2. We richten de ondersteuning van inwoners, die dit nodig hebben, waar mogelijk in op het behoud van eigen regie en het versterken van zelfredzaamheid. We zetten in op vroegsignalering en een integrale benadering zodat ondersteuning wordt ingezet als problemen nog klein zijn. In samenwerking met maatschappelijke partners realiseren we preventieve trajecten zoals weerbaarheidstrainingen. We continueren en versterken de inzet van de ondersteuningsteams op scholen en in de kinderopvang.
3. We garanderen dat zorg beschikbaar is als dit nodig is. De rijksmiddelen die we ontvangen voor de Jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en de Participatiewet zijn niet toereikend. Het uitgangspunt om de middelen budgettair neutraal op te nemen in de begroting laten we los. Indien de financiële middelen niet toereikend zijn dan vullen we het tekort, zo mogelijk tijdelijk, aan. We gaan uiteraard wel continu op zoek naar mogelijkheden om kosten te besparen en ondersteuning efficiënter in te zetten.
4. Tegelijkertijd zetten we in op het krijgen van meer grip en sturing op de zorg(kosten). We brengen hiervoor onze informatievoorziening naar een hoger plan en vragen dat ook aan andere (inkoop) organisaties. Met de inzichten gaan we in gesprek met onze partners over de te bereiken maatschappelijke resultaten door een juiste en preventieve inzet van zorg, samenwerking en efficiënte ondersteuning.
5. Ketengericht werken levert gecoördineerde zorg op. Dit is van belang om optimale ondersteuning voor onze inwoners te bereiken. We richten, met oog voor ieders belangen, een netwerk in met huisartsen, scholen, wijkverpleegkundigen en casemanagers dementie om dit te bereiken. We onderzoeken of

sociale wijkteams een toegevoegde waarde kunnen hebben in de gecoördineerde zorg. Daarnaast gaan we jeugdzorg nadrukkelijker in de keten betrekken.

6. De toegang tot zorg en ondersteuning moet voor onze inwoners eenvoudig en klantvriendelijk te bereiken zijn. Hiertoe optimaliseren we in de komende jaren de (digitale) vindbaarheid en de inrichting van systemen. Ook investeren we in competenties, kennis en deskundigheid van onze medewerkers. Zo mogelijk heeft een cliënt één aanspreekpunt. We verbeteren de bekendheid en inzet van onafhankelijke cliëntondersteuning.
7. De komende vier jaar breiden we de algemene en voorliggende voorzieningen uit op basis van de behoeften van onze inwoners. We ondersteunen hiertoe initiatieven van inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers als deze initiatieven een positieve bijdrage leveren aan het versterken van eigen kracht en duurdere (zorg)trajecten voorkomen.
8. We zetten ook de komende periode in op innovatie in het sociaal domein en accepteren dat er eerst investeringen nodig zijn voordat de baten hiervan zichtbaar worden. Daarom houden we het innovatiebudget sociaal domein in stand en leggen daar middelen bij vanuit de algemene reserve als dit gezien de initiatieven wenselijk is. We maken vooraf duidelijke afspraken met initiatiefnemers over de te bereiken resultaten en evalueren de voortgang periodiek. We stoppen met initiatieven die niet voldoende bijdragen aan de beoogde vernieuwing.
9. We stimuleren een gezonde levensstijl en voeren een goed preventief gezondheidsbeleid uit. Hierbij richten we ons op de belangrijkste oorzaken die gezondheidsproblemen kunnen veroorzaken als ongezond eten, roken, alcohol en drugs. Via de LEA richten we ons op het verbeteren van de samenwerking tussen het primair en voortgezet onderwijs wat betreft preventie en voorlichting. We investeren ook in het eerder herkennen van mogelijke problemen door ouders en leerkrachten.
10. We gaan na of het aansluiten op het project Jeugd op Gezond Gewicht voor onze gemeente toegevoegde waarde biedt en daarom JOGG-gemeente moeten worden.
11. Er zijn al een aantal dementievriendelijke projecten in onze gemeente uitgevoerd. Omdat dementie helaas een steeds belangrijker volksziekte wordt willen we een dementie-vriendelijke gemeente worden. Daartoe ontwikkelen we een integraal beleid en stimuleren we dementievriendelijke projecten naar goede landelijke voorbeelden.
12. We willen voorkomen dat inwoners in een sociaal isolement (dreigen te) raken. We stimuleren projecten die een bijdrage leveren aan eenzaamheidsbestrijding. We ondersteunen het structureel bezoeken van inwoners van 75 jaar en ouder. Dat moet uiteraard op basis van vrijwilligheid plaatsvinden.
13. In het voortgezet onderwijs komen vaak al de eerste signalen op dat mensen later niet actief kunnen of gaan deelnemen aan de maatschappij door schooluitval, onderwijsachterstanden. We willen dit niet (zonder meer) accepteren. In samenwerking met scholen en door gerichte trajecten op mogelijk onderliggende problematiek gaan we met deze leerlingen aan de slag om perspectief te bieden. In deze aanpak betrekken we ook oudere jongeren met een Wajong of "Beschut werk oud-status" en jongeren in de bijstand of waarvan we aan zien komen dat ze in de bijstand dreigen te komen. Daarbij hebben we aandacht voor de sociale ontwikkeling langs de lijnen van sport, muziek en expressie.
14. De ervaring leert dat een probleem in de financiële situatie vaak een eerste signaal is van een dieperliggende ondersteuningsbehoefte. We willen de problematiek van deze mensen in een zo vroeg mogelijk stadium signaleren, gaan met hen op zoek naar de diepere oorzaak van het probleem en bieden hier hulp voor. Daarnaast blijven we inzetten op het terugdringen van het niet-gebruik van bijstandsvoorzieningen en zetten in samenwerking met partners in op schuldhulpverlening en armoedebestrijding om uitzicht in het oplossen van financiële problemen te bieden.
15. Naast extra leed voor de echtelieden zijn kinderen vooral de dupe van (v)chtscheidingen. We zetten in op het verminderen en voorkomen van (v)chtscheidingen waar kinderen bij betrokken zijn door met het Provinciale Actieplan aan de slag te gaan en daarin genoemde acties. Dit doen we in samenwerking met de overige twaalf Zeeuwse gemeenten.

16. Vanuit een positieve grondhouding werken we mee aan het verbeteren van de Zeeuwse samenwerking in het sociaal domein. We zetten in op minder, maar kwalitatief daadkrachtig overleg, meer maatwerk per gemeente en een betere borging van de rol van de gemeenteraad. Daarbij zetten we in op meer integraliteit in de sturing van de zorg en de productontwikkeling door zorgaanbieders.

4.1 SCHOUWEN-DUIVELAND VAKANTIE-EILAND

Wat willen we bereiken?

Schouwen-Duiveland is het vakantie-eiland waar gasten en inwoners genieten van het fraaie en veelzijdige landschap, de bijzondere natuur, het water en de alom tastbare cultuur. De stranden zijn nog steeds de belangrijkste trekker maar met goed toegankelijke en pakkende informatie vinden onze gasten ook hun weg naar de andere bijzonderheden en attracties op ons eiland. Onze bedrijven zijn meegegaan in trends en ontwikkelingen en leveren een kwalitatief hoogstand product en gewaardeerd gastheerschap. De horeca is met deze ontwikkeling meegegaan door te investeren in sfeer, ambiance en een kaart die voorziet in de zaligheden die ons gemeente voortbrengt. "De Band" met de gast maakt de bijzondere beleving. Schouwen-Duiveland is hierdoor een geliefde vakantiebestemming die de concurrentie met binnen- en buitenlandse bestemmingen vol zelfvertrouwen aan kan. Als bekroning hebben we onze hoge ranking in keurmerken en het predicaat "Beste Delta-bestemming" weten vast te houden.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We blijven ons in samenwerking met de betrokken aannemer inzetten om inwoners en gasten van de schoonste stranden van Nederland te laten genieten.
2. We blijven inzetten op een hoge ranking in kwaliteitskeurmerken, zoals Quality Coast en Green Destinations en gebruiken de terugkoppeling uit de beoordeling voor continue verbetering van ons product, imago, bedrijfsvoering en (toeristisch) duurzaam beleid. De feedback is ook input voor onze bijdrage aan de zogenoemde Global Goals, zoals geformuleerd door de VN en verder uitgewerkt door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).
3. We bieden schone, hele onthaalplaatsen aan met goede toegang tot informatie en schone, ook voor minder validen-toegankelijke, toiletvoorzieningen (ook VN-verdrag Rechten van de Mens met een beperking).
4. We werken samen met onze watersportondernemers, Staatsbosbeheer en gemeente Goeree-Overflakkee om de waterrecreatie op de Grevelingen verder te ontwikkelen vanwege de betere waterkwaliteit.
5. We voeren de actiepunten uit de Erfgoednota verder uit en zetten daar voldoende capaciteit voor in. We ondersteunen en stimuleren nieuwe cultuurhistorische routes met de mooie en bijzondere verhalen en gebeurtenissen die ons eiland rijk is en die door onze eigen inwoners en gasten bijzonder gewaardeerd worden. Hierbij pakken we het verhaal van de Atlantik Wall, de nog aanwezige bunkers en restanten in het landschap op.
6. We zetten in op een verdere uitbouw van de cultuurhistorische internetsite en een gebruiksvriendelijke en originele app om mobiel (on site) te gebruiken.
7. We verbreden de jaarlijkse Monumentenprijs naar een Cultuurprijs zodat meerdere cultuur-historische initiatieven kunnen meedingen.
8. De vereniging van de musea in een koepelorganisatie levert voor de gemeente meerwaarde op. We gaan op zoek naar uitdagingen om de culturele organisaties die actief zijn op ons eiland dezelfde beweging te laten maken ten behoeve van meer slag- en organisatiekracht en een duidelijke sparring- en samenwerkingspartner voor de gemeente.
9. We evalueren het bedrijfsplan van het Stadhuismuseum in 2018.

4.2 KRACHTIGE TOERISTISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Wat willen we bereiken?

Het vakantie-eiland Schouwen-Duiveland heeft een duidelijk herkenbare Toeristische Hoofdstructuur (THS), waar ondernemers de lokaal specifieke omgevingskwaliteiten en kenmerken, cultuurhistorie, verhalen en bijzondere geschiedenissen en gebeurtenissen inzetten. Zo kan iedere ondernemer zich onderscheiden en banden met bezoekers opbouwen. In de uitvoering van het programma Agenda Toerisme werken gemeente, ondernemers en maatschappelijke organisaties goed samen.

Het hele eiland is ontsloten door een recreatieve infrastructuur van wandel-, fiets- en ruiterspaden. Door deze toeristische infrastructuur zijn allerlei originele product-markt-combinaties ontstaan. Met de toeristische hoofdstructuur hebben ondernemers elkaar gevonden en werken samen in aantrekkelijke, toeristische arrangementen. De bestaande wegenstructuur is geoptimaliseerd voor verbetering van de veiligheid, de bereikbaarheid en de doorstroming. De bestaande (verkeers)knelpunten bij de dorpen zijn aangepakt.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We maken een uitvoeringsprogramma Agenda Toerisme op basis van de THS, stellen die vast en pakken de uitvoering in samenwerking met stakeholders op.
2. We hebben veel prachtige natuurgebieden op ons eiland. We zetten in op het versterken van de natuur- en cultuurgerichte recreatiemogelijkheden. We zijn van mening dat natuurgebieden voor iedereen bereikbaar moeten zijn. We laten geen kans onbenut om dit te bewerkstelligen.
3. Met een adviesteam worden toeristisch-recreatieve plannen op kwaliteit beoordeeld. We betrekken de gemeenteraad in een vroeg stadium van planvorming.
4. We staan geen nieuwvestiging van verblijfsrecreatieve bedrijven, inclusief hotels en pensions, meer toe. Dit geldt eveneens voor nieuwvestiging van horecabedrijven.
5. Ook op kampeerterreinen voor kleinschalig kamperen moeten toercaravans met een seizoenplaats tijdens de winterperiode kunnen blijven staan.
6. We zetten in op het vasthouden van de huidige omvang van toerisme en recreatie maar nadrukkelijk niet door "meer" maar door "beter" of liever nog "best". Dat betekent dat recreatie-eenheden en eventueel ruimte alleen nog worden toegekend bij het saneren van bestaande terreinen. We houden hierbij de richtlijnen uit Kustvisie aan, zeker voor het gebied waar deze direct betrekking hebben, en handelen naar analogie voor het overige deel van de gemeente. Het ontwikkelkader verblijfsrecreatie wordt verder uitgewerkt in de Omgevingsvisie Buitengebied.
7. Bij herstructurering en kwaliteitsverbetering van recreatieterreinen staan we een beperkt aantal toeristische eenheden extra toe indien de accommodaties voldoen aan een hogere EPC-norm dan wettelijk is voorgeschreven en deze accommodaties energievriendelijk zijn. We werken dit verder, bijvoorbeeld met een staffel, uit.
8. We brengen de in de bestemmingsplannen opgenomen verblijfseenheden in overeenstemming met de werkelijk op een terrein aanwezige verblijfseenheden omdat de eigenaar/exploitant hier zelf uit bedrijfseconomisch opzicht voor kiest of gekozen heeft. We ontwikkelen een strategie om te zorgen dat de komende jaren bestemmingsplan en werkelijke situatie met elkaar in overeenstemming zijn.
9. Met de uitvoering van het amendement Stads- en dorpsvisies dragen de omvangrijke investeringen die daaruit voortvloeien bij aan uitstraling, sfeer, ambiance, activiteiten en beleving die de THS en daarop gebaseerde Agenda Toerisme tot doel hebben en voor de algehele kwaliteit van het toeristisch-recreatieve product noodzakelijk zijn. Het is daarom reëel om een belangrijk deel van deze grote investeringen te dekken ten laste van de inkomsten uit toeristenbelasting. Omdat de gast de verhoogde kwaliteit ervaart en onze gemeente aantrekkelijker wordt als toeristisch bestemming, verhogen we de toeristen- en watertoeristenbelasting naar € 1,40 per persoon per nacht per 1 januari 2019. We schaffen de mogelijkheid tot het forfaitair voldoen van toeristenbelasting af per 1 januari 2019 zodat er per die datum nog één manier is om toeristenbelasting te voldoen.

10. Met dezelfde benadering verhogen we ook de forensenbelasting per 1 januari 2019 op een evenredige manier. Forensen genieten immers op dezelfde wijze van deze investeringen.
11. Gelet op de in de in volledige samenspraak met ondernemers en inwoners opgestelde THS, het uitvoeringsprogramma Agenda Toerisme, stads- en dorpsvisies en bijbehorende uitvoeringsprogramma's wordt de Agenda Toerisme een integraal onderdeel van de programmabegroting. We schaffen daarom de Voorziening Schouwen-Duiveland kiest voor toerisme af. De uitvoering van de Agenda Toerisme en uitvoeringsprogramma's van de stads- en dorpsvisies worden periodiek met alle stakeholders geëvalueerd om voortdurend terugkoppeling te krijgen.
12. We gaan met de recreatie- en horecasector op zoek naar mogelijkheden tot huisvesting van tijdelijke medewerkers, zo mogelijk naar analogie van het huisvestingsvraagstuk van tijdelijke seizoenarbeiders (zie hierboven).

4.3 TOERISME IS STERK DIVERS EN PROFITEERT VAN WATER

Wat willen we bereiken?

De recreatieve voorzieningen op Schouwen-Duiveland onderscheiden zich door een aantrekkelijke diversiteit en een hoge kwaliteit. Er wordt gezamenlijk geïnvesteerd in de omgevingskwaliteiten en het up-to-date houden van voorzieningen. Zo blijft Schouwen-Duiveland een veelzijdig en energiek vakantie-eiland, waar gasten jaarrond verblijven. De sector is een voorbeeld voor andere regio's door het duurzame karakter van de bedrijfsvoering en de hoge kwaliteit, bereikt door innovatie en herstructurering. De unieke kansen die het water op en om het eiland biedt zijn in het kader van recreatief verblijf optimaal benut. Dit geldt ook voor de overgangen tussen land en water. Waterveiligheid en recreatie zijn op een innovatieve manier aan elkaar verbonden. Schouwen-Duiveland is koploper in Europa op het gebied van innovatie, klimaat, waterveiligheid en het gebruik van water en zeekeringen voor recreatieve doeleinden. Enkele grote evenementen met landelijke uitstraling en lokale cultuurhistorische evenementen hebben een belangrijke meerwaarde.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We stoppen met de privatisering van de jachthavens.
2. De recreatiesector heeft een belangrijk aandeel in de elektriciteits- en warmtevraag. Ook deze bedrijven moeten op afzienbare termijn van het gas af en zijn wettelijk verplicht duurzaam maatregelen te nemen indien de terugverdientijd korter is dan vijf jaar. Met de sector gaan we planmatig na met welke stappen en op welke termijn bedrijven energieneutraal kunnen worden. Daarnaast gaan we met de sector na welke andere elementen van duurzame en maatschappelijke bedrijfsvoering mogelijk te zijn om in aanmerking te komen voor keurmerken die dit bevestigen en waar de gast in toenemende mate naar kijkt en op beoordeelt.
3. We ondersteunen initiatieven die aquacultuur of ambachtelijke bedrijvigheid op of aan het water combineren met dag recreatieve arrangementen.
4. We bereiden ons voor op klimaatadaptatie, mede om reden van de wettelijke eis om in 2020 een klimaatadaptatieplan te kunnen presenteren. We participeren daartoe in het Europese project Star2Cs. Met pilots maken we werk met werk in overlast gevende situaties. We werken samen met provincie, waterschap, Rijkswaterstaat en de overige 12 Zeeuwse gemeenten in de ontwikkeling en uitvoering van stresstesten, in kaart brengen van bodem- en watersystemen, uitvoeren van analyses en de uitwerking van mogelijk te treffen maatregelen.
5. We ondersteunen het Watersnoodmuseum in de ambitie om naast Nationaal herdenkings- en herinneringscentrum door te groeien naar (inter)nationaal Kenniscentrum Water(veiligheid en overstroming).

4.4 EVENEMENTEN EN ACTIVITEITEN AAN HET WATER

Wat willen we bereiken?

We liggen midden in één van de meest vooraanstaande watersportgebieden van Noord-West Europa. Onze gemeente beschikt over een aantrekkelijk en divers aanbod watersportvoorzieningen. Water is het thema dat Schouwen-Duiveland op de kaart zet. De jachthavens vormen vaak een integraal onderdeel van onze steden en dorpen. Terrassen aan het water en havens zijn populaire plekken om als toerist of recreant naar toe te gaan. Op het water is altijd wat te doen. Omgekeerd is een uitstapje van de waterrecreant naar de horeca en de winkels een vanzelfsprekendheid. De kwaliteit van de jachthavens is hoog. Water gerelateerde evenementen blijven populair. Renesse, Scharendijke en de Brouwersdam hebben zich ontwikkeld tot een internationaal centrum voor dynamische water- en beachsporten zoals (kite)surfen, kitebuggy, strandvolley- en voetbal. De Grevelingen en de Oosterschelde zijn blijvende hotspots voor de duiksport met een daarbij passende en aantrekkelijke infrastructuur onder en boven water. Burgh-Haamstede ontwikkelt zich als kustbadplaats met een mooi aanbod aan winkels en voorzieningen. We begroeten steeds meer Vlaamse gasten vanwege onze mooie kustzone en de gastronomie van Schouwen-Duivelandse (zilte) zaligheden.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. We voeren het Plan van aanpak Bruinisse en het Masterplan Renesse, in samenwerking met de lokale gemeenschap, verder uit en benutten daarbij de ligging aan het water.
2. Dit doen we ook voor het uitvoeringsprogramma van de Stadsvisie "Ik hou van Brouw" en benutten daarbij de historie en cultuur. Voor Scharendijke faciliteren we vanuit datzelfde perspectief de ontwikkeling van de dorpsvisie en een uitvoeringsprogramma.
3. De dorpsvisie Burgh-Haamstede werken we in samenspraak met de lokale gemeenschap verder uit waarna het opstellen van een bijbehorend uitvoeringsprogramma op dezelfde wijze volgt.
4. Voor Zierikzee stellen we een Structuurvisie vast waarin we samen met de lokale samenleving waarin we ook de maritieme structuur naar voren laten komen. Dit doen we op het moment dat we een haalbare en begaanbare strategie voor de woningbouwplancapaciteit (voor het hele eiland) voor handen hebben.
5. We stellen een Evenementenvisie op waarbij we onderscheidende evenementen op en aan het water definiëren maar tevens aandacht besteden aan de vele bijzondere evenementen die onze kernen op het eiland rijk zijn, rijk aan cultuurhistorie, creativiteit en bijzondere inzet van onze omgevingskwaliteiten als platteland en natuur. In de visie formuleren we ook beleid hoe we omgaan met toerekening van leges en eventuele sponsoring en welke criteria we daarbij aanleggen. We brengen overzicht in de veelheid en variëteit aan evenementen en zetten ons in om een betere afstemming tussen deze evenementen te bewerkstelligen.
6. We blijven initiatieven ondersteunen om streekproducten te ontwikkelen en met korte ketens streekproducten van het water of land op het bord in het restaurant te laten belanden.

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We willen dat we als bestuur én de ambtelijk organisatie midden in de samenleving staan en samenwerken met inwoners, ondernemers, partners en gasten aan het behouden en versterken van ons woon-, werk- en verblijfsklimaat. We willen meebewegen met de ontwikkelingen die op ons afkomen. Om dit te realiseren moeten we waar mogelijk zelfredzaamheid stimuleren en samenwerking opzoeken. Dit vraagt van ons dat we bij vraagstukken de mens centraal stellen en een evenwicht vinden tussen loslaten en ondersteunen. Dit doen we door ons op te stellen als een volwaardige partner, die in staat is verbinding aan te brengen tussen partijen. Het spreekt voor zich dat we staan voor veiligheid, dat we wetten uitvoeren, belasting innen en de openbare ruimte beheren. Ook hierbij stellen we de mens centraal. Onze uitdaging zoeken we in ons imago. We willen vooral dat de samenleving ons ziet als een volwaardige partner en daar willen we ook op worden afgerekend.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

1. We werken, wonen en leven in een dynamische gemeente waar veel ontwikkelingen worden opgepakt. Dat gebeurt zowel op initiatief van inwoners of organisaties als ook op ons eigen initiatief. Daar waar we zelf een ontwikkeling starten, zoals voor het ontwikkelen en evalueren van beleid of het maken van plannen, betrekken we actief onze stakeholders. Al bij de aanvang van het proces benaderen we de belanghebbenden uit de samenleving die in een of andere rol bij de ontwikkeling betrokken zijn. We maken hierbij gebruik van de kennis, ervaring en specifieke deskundigheid die in onze samenleving aanwezig is en werken daarin met partnerships. Voor inwoners moet duidelijk zijn wat er gebeurt in hun omgeving en ze moeten daar invloed op kunnen uitoefenen. We onderzoeken of we de betrokkenheid van inwoners kunnen vergroten door het inzetten van het zogenaamde Right to Challenge en ontwikkelen hier desgewenst beleid voor. We sorteren met deze werkwijze voor op de ontwikkeling in de Omgevingswet is opgenomen.
2. Initiatieven vanuit de samenleving stimuleren we actief. Veel organisaties, belangengroeperingen of andere initiatiefnemers zijn heel goed in staat hun initiatief uit te werken, fondsen en subsidies aan te boren en het gesprek met de gemeente aan te gaan om ook daadwerkelijk tot realisatie te komen. Daar waar dat niet helemaal lukt helpen we de initiatiefnemers op weg. We onderzoeken nog welke hulp we bieden en hoe we dat organiseren. Onderdeel daarvan is ook een onderzoek of het instellen van een aanspreekpunt voor initiatieven de ingang in de gemeentelijke organisatie gemakkelijker maakt. In dit onderzoek betrekken we ook hoe we de stads- en dorpsraden hierin een rol kunnen geven.
3. De beweging van meer participatieve samenwerking van samenleving en gemeente is niet nieuw. Onder andere op basis van de notitie Burgerparticipatie 1.0 zetten we al enige jaren stappen op dit vlak en zijn er al mooie resultaten geboekt. Duidelijk is dat deze vorm van samenwerking nog volop in ontwikkeling is. We onderzoeken wat dit vraagt van organisatie en bestuur. Het gaat onder andere om nieuwe vaardigheden, andere werkwijzen en andere rollen en verantwoordelijkheden. Het vraagt ook dat we voortdurend in gesprek blijven met de samenleving om te leren van de ervaringen. We rusten organisatie en bestuur toe voor deze voortgaande ontwikkeling.
4. Een goede informatievoorziening en communicatie zijn belangrijk om inwoners en ondernemers zelf de weg te laten vinden naar oplossingen voor hun vragen en problemen. Laagdrempelige toegang tot voorzieningen en wet- en regelgeving maakt dat men sneller in actie kan komen. De website is één van de kanalen waarmee we dit kunnen bereiken. Periodiek bekijken we of de informatie via de website toereikend is en aansluit bij de behoeften van inwoners en ondernemers. We gaan op zoek naar alternatieven om de informatie nog meer en in eenvoudige taal bij onze samenleving te brengen met niet zendende maar verbindende communicatie en aansprekende middelen, zoals beeld.

Waarderend onderzoek kan hieraan een bijdrage leveren. Er is al veel kennis en kunde aanwezig in Schouwen-Duiveland. Bevorderen dat die wordt verspreid in de gemeente draagt bij aan een goede informatievoorziening.

5. De informatiepositie van de raad vraagt aandacht. We betrekken de raad vroegtijdig bij nieuwe ontwikkelingen en we informeren de raad tussentijd over de voortgang. Afhankelijk van de fase waarin die ontwikkelingen zich bevinden en het onderwerp kan dat betrekken beeldvormend, oordeelsvormend of besluitvormend zijn.
6. We stemmen de gemeentelijke dienstverlening af op de behoefte van de inwoner en ondernemer. We zorgen dat mensen zich welkom voelen door een klantvriendelijke en klantgerichte houding, zowel bij een bezoek aan het gemeentehuis als ook via een telefonisch contact. We ontwikkelen de telefonische dienstverlening verder door, bijvoorbeeld door iemand aan de telefoon te krijgen en geen voicemail. Dit geldt ook voor de digitale dienstverlening.
7. We onderschrijven het rapport van de commissie Balkenende en de Agenda Economische structuurversterking Zeeland. Eénduidig en gezamenlijk optrekken als Zeeuwse overheden loont. Dit blijkt uit de toegekende Regio-enveloppe door het Rijk. We dragen actief bij aan de Investeringsagenda om Zeeland als geheel en daarmee ook onze gemeente goed op de kaart te zetten. We zetten in op regionale samenwerking zoals bedoeld in de adviezen van de Commissie Externe Spiegeling. Hierbij wegen we de toegevoegde waarde steeds goed af maar vragen ook aandacht bij de invulling van projecten voor lokaal maatwerk om in te spelen op de specifieke feiten, omstandigheden en behoeften en regionale verschillen in de provincie.
8. In het kader van regionale samenwerking blijven we ook in gesprek met onze noorderburen, de gemeente Goeree-Overflakkee. We hebben een aantal gemeenschappelijke dossiers waarin we gezamenlijk optrekken, zoals de N59 en de Grevelingen met z'n waterkwaliteit en recreatieve ontwikkelingen.
9. Mensen met een arbeidsbeperking hebben vaak moeite met het vinden van werk. De overheid wil dat ze zoveel mogelijk een reguliere baan op de arbeidsmarkt krijgen. We hebben hierin als gemeente een belangrijke maatschappelijke verantwoordelijkheid.
Op dit moment hebben we volgens de quotumregeling voldoende mensen met een beperking aangesteld. Vanuit onze verantwoordelijkheid realiseren we in de organisatie desondanks extra banen c.q. plaatsingen voor mensen met een arbeidsbeperking of een afstand tot de arbeidsmarkt. Naast een maatschappelijke verantwoordelijkheid willen we hierin ook een voorbeeld zijn. We stralen hiermee ook iets uit naar andere werkgevers in onze gemeente.
10. Bestaande gemeenschappelijke regelingen, voor zover deze niet wettelijk verplicht zijn, houden we vanuit het perspectief van nut en noodzaak tegen het licht.
11. Enerzijds wordt door het Rijk de komende jaren gekort op de inkomsten vanuit het Gemeentefonds. Anderzijds worden deze inkomsten verhoogd. Tegenover deze verhoging staan nieuwe taken die vanuit het Interbestuurlijke programma (IPB) naar de gemeente worden overgeheveld. Onze budgettaire positie komt door deze ontwikkelingen onder druk te staan. Nieuwe en toenemende lasten vangen we, waar mogelijk, op door "oud voor nieuw" of het terugdringen van kosten.

Financiële paragraaf

6

We hebben onze voornemens uit dit collegeprogramma beoordeeld op financiële consequenties. We hebben inkomsten en uitgaven in beeld gebracht aan de hand van ramingen. Hoewel dit nog grofmazig is, ontstaat hieruit het beeld dat de ambities die wij in dit collegeprogramma hebben benoemd financieel haalbaar zijn. De opstelling in onderstaande tabel laat dit zien.

(Bedragen x € 1.000)

Collegeprogramma	2018	2019	2020	2021	2022
Inkomsten:					
Verhoging toeristenbelasting naar € 1,40		1.031	1.054	1.077	1.101
Verhoging forensenbelasting (3 jaar met € 60 per jaar)		227	455	682	682
Lasten:					
Stimuleringsfonds acquisitie nieuwe duurzame bedrijven		-50	-100	-100	-100
Extra stimuleringsregeling isolatie part. woningen		-100	-150	-150	-150
Verkeeronderzoek Zierikzee (bereiken representatief beeld)	-35	-35			
Dekking verkeersonderzoek Zierikzee uit Mobiliteitsfonds	35	35			
Stimulering infrastructuur watercultuur				-150	
Dekking stimulering infrastructuur watercultuur uit reserve strategische visie				150	
Pilot experimenteer ruimte jeugd (Walhallab)		-100			
Dekking pilot experimenteer ruimte jeugd (Walhallab) uit algemene reserve		100			
Extra impuls praktijkgericht onderwijs (extra onderzoek Living Labs, Pontes/Scalda/zorg, recreatie, horeca).	-45	-50	-40	-30	-20
Voorbeeldfunctie verduurzaming maatschappelijk vastgoed	-100	-150	-150	-100	-100
Sloop/saneringsfonds woningen (startkapitaal)		-1.000			
Dekking sloop/saneringsfonds woningen uit reserve Strategische Visie		1.000			
Wet banenafpraak, te halen quotum garantiebanen	-74	-105	-120	-141	-162
Voorbeeldfunctie extra garantiebanen (olopend van 5 naar 7 naar 10 extra vanaf 2019)		-65	-90	-130	-130
Professionalisering IVH/Milieutaken:					
- milieutaken RUD	-22	-44	-44	-44	-44
- meerkosten personeel/inhuur/vaste kern	-93	-185	-185	-185	-185
- meerkosten training per jaar	-20	-50	-50	-50	-50
- materieel	-12	-12	-12	-12	-12
Project sociale mobiliteit	-40	-40			
Dekking project sociale mobiliteit uit algemene reserve	40	40			
Extra investering infopunt/voorziening isoleren/energie	-25	-45	-45	-45	-45
Amendement masterplannen stads- en dorpsvisies					-320
Formatie-uitbreiding		-365	-365	-365	-365
Dekking 2018 uit algemene reserve	391				
Ruimte voor opvangen risico's	0	37	158	407	100

Wij hebben alleen de ambities uit het collegeprogramma grof doorgerekend. Omdat er in dit collegeprogramma flinke ambities zijn opgenomen op het gebied van milieu, energie (en klimaat), sociaal domein en cultuurhistorie is extra capaciteit nodig om hier vorm en inhoud aan te geven.

We hebben daarom rekening gehouden met een zo beperkt mogelijke formatie-uitbreiding die tegelijkertijd wel recht doet om de gestelde ambities waar te maken.

We zijn ons er, net als de hele gemeenteraad, van bewust dat er nog een aantal financiële opgaven op de gemeente afkomen. Zo is in de huidige programmabegroting al rekening gehouden met de korting vanuit het rijk op onze apparaatskosten. Deze korting loopt echter na 2022 nog 3 jaar verder op. We weten ook dat in het Sociaal Domein nog meer financiële uitdagingen op ons afkomen, maar we weten nog niet wat het Rijk op dit terrein gaat doen. De berichten uit Den Haag zijn wisselend. Duidelijkheid ontstaat naar wij hopen met het verschijnen van de Meicirculaire van de regering. Daarnaast ligt ook bij de Zuidhoek nog een financiële opgave om tekorten terug te dringen. De uitgaven voor de uitvoeringsprogramma's Stads- en dorpsvisies (voor elke kern) lopen ook na 2022 door en op. Tot nu toe zijn de (al in uitvoering zijnde en geplande) uitvoeringsprogramma's ten laste gebracht van de algemene middelen. Dit legt een fors beslag op de financiële ruimte. Met de verhoging van de toeristenbelasting en forensenbelasting creëren we de benodigde ruimte om de uitvoeringsprogramma's, die bijdragen aan de totale kwaliteit en beleefbaarheid van Schouwen-Duiveland, van de benodigde middelen te voorzien. Daardoor ontstaat financiële ruimte in de algemene middelen om de financiële opgaven in het Sociaal Domein en voor de Zuidhoek op te vangen.

De Kadernota 2019-2022 en de Programmabegroting 2019-2022 moet voorstellen bevatten om het gezonde financiële beheer van onze gemeente voort te zetten. Voor het collegeprogramma kunnen we concluderen dat dit financieel haalbaar is.

Portefeuilleverdeling

7

PORTEFEUILLE LEEFOMGEVING

Wethouder en 1^e locoburgemeester A.M.J. (Jacqueline) van Burg

- Stads- en dorpsraden
- Ruimtelijke ordening
- Landbouw, visserij en havens
- Openbare werken
- Kunst, cultuur en monumenten

PORTEFEUILLE ECONOMISCHE ZAKEN, MAATSCHAPPELIJKE VOORZIENINGEN EN SPORT

Wethouder D.P.W (Daniël) Joppe

- Recreatie, toerisme en watersport
- Economische zaken
- Volkshuisvesting
- Maatschappelijke voorzieningen inclusief Onderwijshuisvesting
- Sport waaronder gemeentelijk zwembad en sporthallen
- Personeel en organisatie
- Financiën en belastingen

PORTEFEUILLE SOCIAAL DOMEIN, ONDERWIJS EN ARBEIDSMARKT

Wethouder C.H. (Cees) van den Bos

- Sociaal domein (Participatiewet, Wet Maatschappelijke Ondersteuning en Jeugdzorg)
- Water
- Onderwijs (exclusief onderwijshuisvesting)
- Arbeidsmarkt
- Bestuurlijke samenwerking

PORTEFEUILLE ENERGIETRANSITIE, WELZIJN EN VOLKSGEZONDHEID

Wethouder J.G. (Ankie) Smit

- Energietransitie
- Milieu (inclusief reiniging en afvalwater)
- Verkeer, vervoer en parkeren
- Welzijn en volksgezondheid
- Communicatie en voorlichting
- Interne zaken
- Optimalisering van de dienstverlening (inclusief digitale dienstverlening)

Burgemeester G.C.G.M. (Gerard) Rabelink

- Openbare orde en veiligheid waaronder (gemeente)politie
- Bijzondere wetten waaronder evenementen en horecavergunningen
- Bestuurlijke coördinatie
- Juridische zaken waaronder deregulering

Laan van St. Hilaire 2
4301 SH Zierikzee

Postadres:
Postbus 5555
4300 JA Zierikzee

T (0111) 452 000

gemeente@schouwen-duiveland.nl
www.schouwen-duiveland.nl